

Χρηματοδοτικά εργαλεία για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε χρηματοδότηση, η ελληνική εμπειρία μέχρι σήμερα: διαπιστώσεις, συμπεράσματα, προτάσεις

Τιμόθεος Ι. Ρέκκας

Οικονομολόγος, MSc Εφαρμοσμένης Οικονομικής και Οικονομικής Πολιτικής, απόφοιτος Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης, στέλεχος Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης.

Περίληψη

Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση αποτελεί το σημαντικότερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης. Στο πλαίσιο διεθνών οργανισμών όπως ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) και η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προωθηθεί η χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων, δανειακού ή κεφαλαιουχικού τύπου για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) σε πηγές χρηματοδότησης, τα οποία λειτουργούν συμπληρωματικά με τις παραδοσιακές επιχορηγήσεις. Με την υιοθέτηση χρηματοδοτικών εργαλείων το κράτος αναλαμβάνει ένα σημαντικό μέρος του επενδυτικού κινδύνου/ρίσκου για τη στήριξη επενδυτικών έργων που ο ιδιωτικός τομέας αποφεύγει να στηρίξει με αυστηρά ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια. Στην Ελλάδα τα χρηματοδοτικά εργαλεία αναπτύχθηκαν μέσω εξειδικευμένων φορέων που ανήκουν στον ευρύτερο δημόσιο τομέα σε συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς για συνεπένδυση στη δημιουργία ειδικών ανά δράση ταμείων. Η περαιτέρω προώθηση της χρήσης των χρηματοδοτικών εργαλείων προς όφελος των ελληνικών ΜμΕ, αφενός θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των επιχειρήσεων ανάλογα με το στάδιο ανάπτυξής τους κι αφετέρου, απαιτεί συνολική αλλαγή του πολιτικοοικονομικού σχεδιασμού προς την κατεύθυνση ενίσχυσης της παραγωγικής βάσης και της καινοτόμου κι εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας, όχι ως λύση ανάγκης, αλλά ως βασικού μοχλού στήριξης της βιώσιμης ανάπτυξης μακροπρόθεσμα.

Λέξεις κλειδιά: Μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ), κρατικές ενισχύσεις (state-aid), χρηματοδοτικά εργαλεία (financial instruments), δάνεια (loans), εγγυήσεις (guarantees), κεφαλαιακή ενίσχυση (equity).

1. Εισαγωγή

Τα χρηματοδοτικά εργαλεία (financial instruments)¹ αποτελούν ένα σύγχρονο μέσο άσκησης δημόσιας πολιτικής για την κάλυψη του αναγκών χρηματοδότησης των

¹ Χρησιμοποιείται ο όρος «χρηματοδοτικά» και όχι η ακριβής μετάφραση του όρου financial, δηλαδή «οικονομικά», καθώς αποτελούν εργαλεία που αποσκοπούν κατά κύριο λόγο στη διευκόλυνση της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων με την ανάληψη μέρους του επενδυτικού ρίσκου από την πλευρά του δημόσιου τομέα, μέσω εξειδικευμένων ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Στο εθνικό κανονιστικό πλαίσιο που καθορίζει τους όρους λειτουργίας των χρηματοδοτικών εργαλείων, έχουν χρησιμοποιηθεί επίσης οι όροι «Μέσα Χρηματοοικονομικής Τεχνικής» και «Χρηματοδοτικά Μέσα» (κατά την ακριβή μετάφραση του όρου “Financial Instruments”). Κατά τον γράφοντα, ο όρος «Χρηματοδοτικά Εργαλεία» βρίσκεται πιο κοντά στην πραγματικότητα, καθώς ως σύνολο αποτελούν μηχανισμό και όχι απλά ένα μέσο για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε πηγές χρηματοδότησης. Στο μηχανισμό αυτό, συμμετέχουν ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, δηλαδή φορείς του δημόσιου (π.χ. Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων ή στην περίπτωση της Ελλάδας η ΕΤΕΑΝ Α.Ε.) και του ιδιωτικού τομέα (χρηματοπιστωτικά ιδρύματα) που μαζί με την ενδιαφερόμενη επιχείρηση αναλαμβάνουν, ο καθένας ξεχωριστά, από ένα μέρος του επενδυτικού ρίσκου.

επιχειρήσεων και ιδιαίτερα των μικρομεσαίων², οι οποίες αντιμετωπίζουν οξυμένα προβλήματα ως προς την άντληση κεφαλαίων την περίοδο της οικονομικής κρίσης και της παρατεταμένης ύφεσης σε χώρες όπως η Ελλάδα. Είναι αξιοσημείωτο ότι η πρόσβαση σε χρηματοδότηση (access to finance) αποτελεί το υπ' αριθμόν 1 πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ελληνικές επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της κρίσης, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας SAFE (Survey on Access to Finance of Enterprises), όπως προκύπτει διαδοχικά τα τελευταία χρόνια σε αντίθεση με άλλα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Γερμανία, Αγγλία, Γαλλία κλπ) και το μέσο όρο, όπου η πρόσβαση σε χρηματοδότηση δεν αποτελεί κύριο πρόβλημα για τις επιχειρήσεις³. Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, παρατηρείται τα τελευταία χρόνια σαφής τάση ως προς την κατεύθυνση αύξησης της χρήσης των χρηματοδοτικών εργαλείων έναντι των παραδοσιακών επιχορηγήσεων από τα κράτη-μέλη, τόσο στο επίπεδο των Διαρθρωτικών Ταμείων και του κανονιστικού πλαισίου κρατικών ενισχύσεων (state aid)⁴, όσο και στο πλαίσιο υλοποίησης του πακέτου Juncker για την Ευρώπη,⁵ με δυνατότητα συνδυασμού των διαφόρων εργαλείων και με απώτερο στόχο την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ως πυλώνα αντιμετώπισης της ανεργίας και της υποαπασχόλησης.

Ως εργαλείο άσκησης δημόσιας πολιτικής τα χρηματοδοτικά εργαλεία, κινητοποιώντας δημόσιους και ιδιωτικούς πόρους, καλούνται να συνεισφέρουν στην αντιμετώπιση της ανεπάρκειας της αγοράς κεφαλαίων να καλύψει τις διευρυμένες κεφαλαιακές ανάγκες των επιχειρήσεων, είτε με δανειακά κεφάλαια (loan funding), είτε με κεφάλαια επιχειρηματικών συμμετοχών (equity) με τη συνεπένδυση κεφαλαίων με ενδιαφερόμενους χρηματοπιστωτικούς (τράπεζες) ή εξειδικευμένους κατά περίπτωση οργανισμούς. Στην πρώτη περίπτωση (loan funding), η χρήση δημόσιων πόρων μέσω Χρηματοοικονομικών Εργαλείων έρχεται να καλύψει τις δανειακές ανάγκες των επιχειρήσεων αναλαμβάνοντας ένα μέρος του επενδυτικού ρίσκου, είτε με τη χορήγηση δανειακών κεφαλαίων από τα συνεργαζόμενα τραπεζικά ιδρύματα/συνεπενδυτές με χαμηλότερα επιτόκια από αυτά της αγοράς, είτε με τη χορήγηση εγγυήσεων σε δάνεια προς επιχειρήσεις με κύριο σκοπό την κάλυψη των καταπτώσεων υπέρ τραπεζικών ιδρυμάτων (μετά από καταγγελίες δανείων μετά τη λήξη της προθεσμίας 90 ημερών) σε περίπτωση αδυναμίας κάλυψης των υποχρεώσεων των επιχειρήσεων προς τις τράπεζες. Στη δεύτερη περίπτωση (equity), η χρήση των δημόσιων πόρων έχει ως στόχο να συνεισφέρει στην κεφαλαιακή ενίσχυση καινοτόμων κυρίως επιχειρήσεων σε τομείς τεχνολογικής αιχμής, είτε με τη μορφή συμμετοχής στο κεφάλαιό τους (π.χ. venture capital), είτε με τη συμμετοχή στη διοίκησή τους και στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, με συγκεκριμένη πολιτική εξόδου σε καθορισμένο εκ των προτέρων βάθος χρόνου (εξαγορά, συγχώνευση, μετατροπή τους σε μεσαίας κεφαλαιοποίησης) ή την είσοδό τους στο χρηματιστήριο.

Στο υφιστάμενο πλαίσιο λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων μπορεί υπό την προϋπόθεση δέσμευσης του κράτους στην ανάληψη μέρους του επενδυτικού ρίσκου και της συνεπαγόμενης αβεβαιότητας σε

² Σχετικά με τον ορισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ) βλ. σχετικά «Σύσταση της Επιτροπής της 6^{ης} Μαΐου 2003 σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων», 2003/361/ΕΚ – L 124/20.5.2003.

³ Πρόκειται για έρευνα που αφορά τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η οποία διεξάγεται δύο φορές ανά έτος από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ). Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <http://ec.europa.eu/growth/access-to-finance/data-surveys/>.

⁴ Στο πλαίσιο τήρησης των προβλεπόμενων για την εσωτερική αγορά στα άρθρα 107 και 108 της Συνθήκης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (ΕΚ) είναι επιτρεπτές οι κρατικές ενισχύσεις που δε νοθεύουν τον ανταγωνισμό μεταξύ των επιχειρήσεων.

⁵ European Commission, European Fund for Strategic Investments (EFSI), <http://www.eib.org/efsi/>

μακροχρόνια βάση και της ευρείας προώθησής τους από τους εμπλεκόμενους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, να οδηγήσει σε πολλαπλά οφέλη, όπως:

- μόχλευση πόρων από τον ιδιωτικό τομέα (κυρίως από ενδιαφερόμενους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, θεσμικούς επενδυτές, funds ή ιδρύματα), η οποία παρέχει τη δυνατότητα αύξησης των συνολικών για τη χρηματοδότηση των επιχειρήσεων πόρων,
- αποδοτικότερη χρήση των δημόσιων πόρων μέσω ανακύκλωσης των κεφαλαίων για μελλοντική χρήση σε νέα επενδυτικά έργα,
- βελτίωση της ποιότητας των επενδυτικών έργων λόγω της ανάγκης για απόδοση των επενδύσεων με χρηματοοικονομικούς όρους και κριτήρια,
- μείωση της εξάρτησης της οικονομίας από τις μη επιστρεπτές επιχορηγήσεις (grants).⁶

Στο παρόν άρθρο επιχειρείται η καταγραφή των υφιστάμενων χρηματοδοτικών εργαλείων για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜμΕ) σε πηγές χρηματοδότησης, καθώς και των φορέων που εμπλέκονται στην Ελλάδα, με βάση τη μέχρι σήμερα εμπειρία, η παρουσίαση στοιχείων που αφορούν την υλοποίησή τους, η απεικόνιση των νέων εργαλείων σύμφωνα με τις πρόσφατες θεσμικές παρεμβάσεις για την εφαρμογή νέων χρηματοδοτικών εργαλείων κατά την προγραμματική περίοδο 2014-2020, καθώς και η καταγραφή συμπερασμάτων, διαπιστώσεων και προτάσεων στο πλαίσιο άσκησης δημόσιας πολιτικής για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των επιχειρήσεων, κυρίως των μικρομεσαίων, σε πηγές χρηματοδότησης.

2. Κατηγορίες εργαλεία διευκόλυνσης της πρόσβασης των ΜμΕ σε χρηματοδότηση

Τα χρηματοδοτικά εργαλεία για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜμΕ σε χρηματοδότηση μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως ακολούθως, λαμβάνοντας υπόψη την εμπειρία της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 στην Ελλάδα και σε άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε., καθώς και την προτεινόμενη από τον ΟΟΣΑ μεθοδολογία⁷:

- (α) *Εργαλεία δανειακού τύπου (loan funds)*,
- (β) *Εργαλεία μη-δανειακού τύπου (non-banking finance / asset based financing)*,
- (γ) *Εργαλεία κεφαλαιακής ενίσχυσης (equity)*.

Ειδικότερα:

- (α) Τα εργαλεία δανειακού τύπου (*loan funding*) συνοψίζονται στα ακόλουθα:
 - *Εγγυήσεις* δημόσιου τομέα σε δάνεια επιχειρηματικής ανάπτυξης ή κάλυψης κεφαλαίων κίνησης που χορηγούνται από τις τράπεζες προς τις επιχειρήσεις. Οι εγγυήσεις παρέχονται από εξειδικευμένο δημόσιο φορέα (π.χ. Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης Α.Ε. – ΕΤΕΑΝ Α.Ε., Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων) και δεν μπορούν να υπερβαίνουν το 80% του δανείου, σύμφωνα με τη σχετική νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁸. Για το υπόλοιπο ποσό δανείου οι

⁶ “Financial Instruments for ESIF Programmes 2014-2020. A short reference guide for Managing Authorities”, European Commission, Ref. Ares (2014) 2195942/02-07-2014, chapter 5.2, page 4.

⁷ Για τη σχετική ορολογία βλ. “Financing SMEs and Entrepreneurs 2016: An OECD Scoreboard”, Reader’s Guide, p. 20 (Table 1), p.61-64, OECD, 2016.

⁸ Για την προγραμματική περίοδο 2007-2013, βλ. σχετικά «Ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων», 2008/C 155/02, C155/20.6.2008, άρθρο 3.2. Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 βλ. σχετικά «Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής για την κήρυξη ορισμένων

τράπεζες δύναται να ζητούν επιπρόσθετες εξασφαλίσεις (εμπράγματα, σε μετρητά ή ενοχικές) ως προς το μέρος του δανείου για το οποίο δεν παρέχεται εγγύηση του δημοσίου και στη βάση των κριτηρίων αγοράς σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο κρατικών ενισχύσεων για τη χορήγηση εγγυήσεων⁹. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και τα εγγυοδοτικά προγράμματα στήριξης των εξαγωγικών επιχειρήσεων που υλοποιήθηκαν την προγραμματική περίοδο 2007-2013 από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, καθώς και τα εργαλεία ασφάλισης εξαγωγικών πιστώσεων του Οργανισμού Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (Ο.Α.Ε.Π.).¹⁰

- *Κάλυψη καταπτώσεων χαρτοφυλακίων πρώτης ζημιάς με εγγύηση του ελληνικού δημοσίου (first loss portfolio guarantees)*. Το εργαλείο αυτό συνδυάζεται κυρίως με χαρτοφυλάκια δανείων επιχειρηματικής ανάπτυξης που δημιουργούν οι τράπεζες. Η εγγύηση του δημοσίου δεν μπορεί να υπερβαίνει το 80% του ύψους χαρτοφυλακίου δανείων.¹¹ Για το υπόλοιπο ποσό δανείου οι τράπεζες δύναται να ζητούν επιπρόσθετες εξασφαλίσεις (εμπράγματα, σε μετρητά ή ενοχικές) ως προς το μέρος του δανείου για το οποίο δεν παρέχεται εγγύηση του δημοσίου. Οι εγγυήσεις παρέχονται από εξειδικευμένο δημόσιο φορέα (π.χ. Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης Α.Ε. – ΕΤΕΑΝ Α.Ε., Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων).
- *Συνεπένδυση κεφαλαίων προερχόμενων από εξειδικευμένο φορέα και από συνεργαζόμενες τράπεζες με σκοπό την παροχή δανείων επιχειρηματικής ανάπτυξης ή κάλυψης κεφαλαίων κίνησης*. Η συνεπένδυση καθορίζεται μετά από διαγωνιστική διαδικασία μεταξύ των συμβαλλομένων (π.χ. ΕΤΕΑΝ Α.Ε. και τράπεζες), δύναται να έχει τη σχέση 1:1 (δηλ. συνεπένδυση του ίδιου ποσού από τους δύο εμπλεκόμενους φορείς) ή διαφορετική και καταλήγει σε μία δεξαμενή κεφαλαίων που προορίζονται για την παροχή δανείων προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Λόγω της συμμετοχής δημόσιου φορέα ο οποίος αναλαμβάνει με τον τρόπο αυτό ένα σημαντικό μέρος του κόστους, τα δάνεια παρέχονται με ευνοϊκούς όρους, όπως χαμηλότερο επιτόκιο δανείου σε σχέση με το επιτόκιο της αγοράς (συνήθως καθορίζονται στο μισό), περίοδο χάριτος, μεγάλη περίοδο αποπληρωμής κλπ. Οι συνεργαζόμενες τράπεζες δύναται να ζητούν επιπρόσθετες εξασφαλίσεις (εμπράγματα, σε μετρητά ή ενοχικές) για την παροχή των δανείων ως προς το μέρος του δανείου για το οποίο δεν παρέχεται εγγύηση του δημοσίου.
- *Μικροπιστώσεις (microfinance)*: Αποτελούν ένα ιδιαίτερα χρήσιμο εργαλείο για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας πολύ μικρής κλίμακας, τη στήριξη της τοπικής οικονομίας και τη μείωση της ανεργίας. Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική, σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη των μικροπιστώσεων έχουν εξειδικευμένοι φορείς, οι οποίοι σε συνεργασία με ενδιαφερόμενα τραπεζικά ιδρύματα αναλαμβάνουν την προώθηση των μικροπιστώσεων προς όφελος των πολύ μικρών επιχειρήσεων. Οι μικροπιστώσεις είναι χαμηλότοκα δάνεια από 3.000€ έως 25.000€ και απευθύνονται σε πολύ μικρές επιχειρήσεις και άνεργους που θέλουν να υλοποιήσουν την επιχειρηματική τους ιδέα, αλλά δεν

κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης», κεφάλαιο III, τμήμα 3, άρθρο 21, παρ. 16.

⁹ ο.π. σχόλιο 7.

¹⁰ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <http://oaep.gr/index.php/el/>.

¹¹ ο.π. σχόλιο 7.

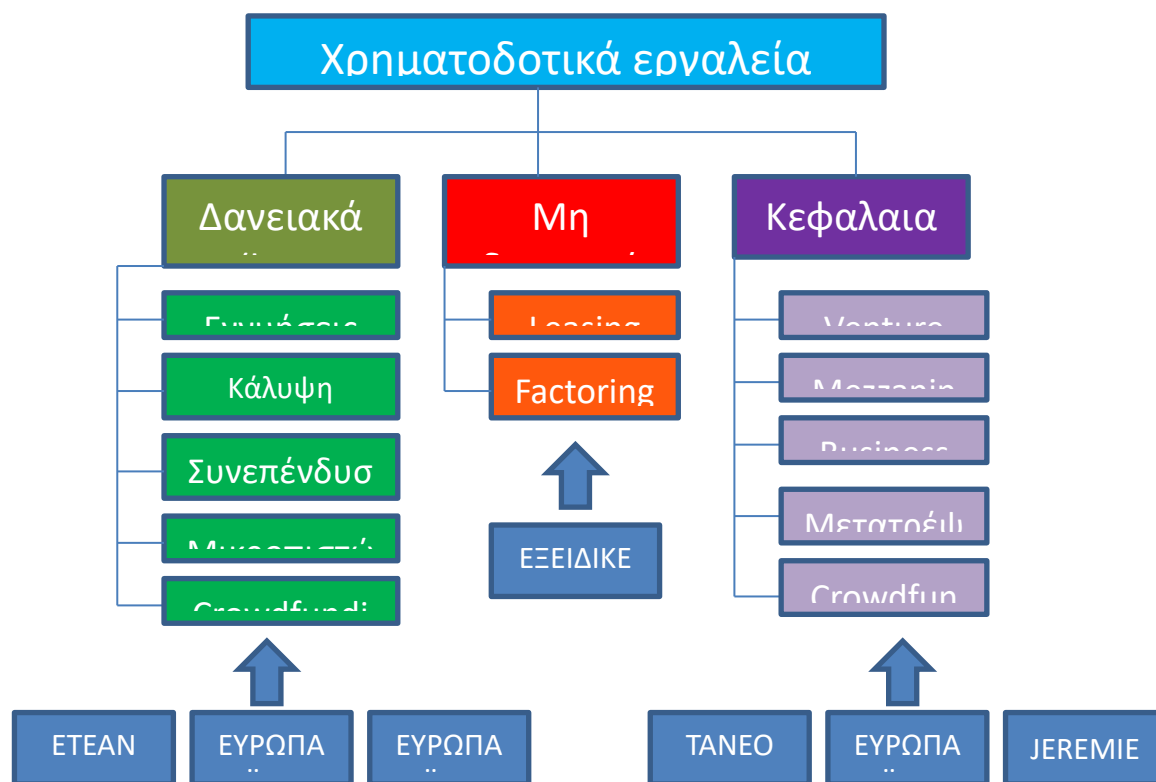
έχουν πρόσβαση στις παραδοσιακές τραπεζικές υπηρεσίες. Τα δάνεια χορηγούνται από κεφάλαια ιδιωτικών εμπορικών τραπεζών, ενώ οι εγγυήσεις παρέχονται από εξειδικευμένους σε τεχνική υποστήριξη και για το σκοπό αυτό φορείς. Χορηγούνται χωρίς εμπράγματα εξασφαλίσεις και συνοδεύονται από υπηρεσίες επιχειρηματικής ανάπτυξης (π.χ. εκπαίδευση, mentoring, coaching, λογιστική και νομική υποστήριξη κλπ), ώστε να επιτυγχάνεται συνεχής και στενή επικοινωνία μεταξύ του φορέα πίστωσης και του δανειολήπτη.¹²

- (β) Στην κατηγορία των *εργαλείων μη-δανειακού τύπου (non-banking finance / asset based financing)* συμπεριλαμβάνονται εξειδικευμένα εργαλεία που διευκολύνουν την πρόσβαση των ΜμΕ σε πηγές χρηματοδότησης με έμμεσους τρόπους, αλλά σε άμεσο χρονικό διάστημα και για συγκεκριμένο σκοπό. Πρόκειται, αφενός για τις συμβάσεις εκμίσθωσης εξοπλισμού (Leasing) κι αφετέρου, για τις συμβάσεις επιχειρηματικών απαιτήσεων προς προμηθευτές (Factoring), οι οποίες παρουσιάζουν την ιδιαιτερότητα ότι παρέχονται από εξειδικευμένες με τα αντικείμενα αυτά εταιρείες που ανήκουν σε τραπεζικούς ομίλους.
- (γ) Τα *εργαλεία κεφαλαιακής ενίσχυσης (equity)* περιλαμβάνουν κυρίως επενδύσεις του δημοσίου σε ταμεία επιχειρηματικών συμμετοχών, τα οποία στη συνέχεια επενδύουν (συνεισφέροντας με κεφάλαια - venture capital) στο μετοχικό κεφάλαιο εταιρειών με μεγάλες και ταχείες δυνατότητες ανάπτυξης, οι οποίες έχουν αξιολογηθεί με αντίστοιχα κριτήρια από την εταιρεία επιχειρηματικών συμμετοχών, Στην Ελλάδα το ρόλο αυτό είχε μέχρι πρότινος αναλάβει εκ μέρους του δημόσιου τομέα το Ταμείο Εθνικής Οικονομίας Α.Ε. (TANEO Α.Ε.), το οποίο το 2014 αποφασίστηκε να ενταχθεί στη διαδικασία συγχώνευσης και απορρόφησης του από την ΕΤΕΑΝ Α.Ε. Από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντίστοιχο ρόλο έχει το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων και στο παρελθόν η πρωτοβουλία JEREMIE. Επιπρόσθετα, στην κατηγορία αυτή εντάσσονται και μικρότερης κλίμακας επενδυτικά κεφάλαια προερχόμενα από επενδυτικούς αγγέλους (business angels) ή ακόμη και από εργαλεία συμμετοχικής χρηματοδότησης για την άντληση κεφαλαίων από το κοινό (crowd funding)¹³ τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν συμπληρωματικά και για την άντληση δανειακών κεφαλαίων από το κοινό.

¹² Στην Ελλάδα ο θεσμός δεν έχει ακόμη αναπτυχθεί, παρά κάποιες μεμονωμένες προσπάθειες, όπως της Παγκρήτιας Συνεταιριστικής Τράπεζας την περίοδο 2007-2013 σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων στο πλαίσιο υλοποίησης του μηχανισμού μικροπιστώσεων Progress μέσω του Ανταγωνιστικού Προγράμματος CIP 2007-2013 (Competitiveness Innovation Programme) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (βλ. σχετικά <http://www.pancratabank.gr/>). Στη νέα προγραμματική περίοδο 2014-2020 έχει προταθεί ο σχεδιασμός ειδικής δράσης/ υπο-ταμείου μικροπιστώσεων στο πλαίσιο λειτουργίας του Ταμείου Επιχειρηματικότητας II της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. που χρηματοδοτείται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία» που χρησιμοποιεί πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), ενώ ανάλογη πρωτοβουλία σχεδιάζεται και στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου.

¹³ Το crowd funding δύναται να έχει και τη μορφή βραχυπρόθεσμης δανειακής ενίσχυσης (loan funding) χαμηλού ύψους.

Διάγραμμα 1: Χρηματοδοτικά εργαλεία στην Ελλάδα στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013¹⁴

3. Φορείς χρηματοδότησης ΜμΕ στην Ελλάδα

Στο πλαίσιο της παρούσας ενότητας παρουσιάζονται οι εξειδικευμένοι φορείς που έχουν εμπλακεί μέχρι σήμερα στην υλοποίηση προγραμμάτων και δράσεων που στοχεύουν στη διευκόλυνση της πρόσβασης των ελληνικών ΜμΕ σε πηγές χρηματοδότησης. Ειδικότερα:

3.1 Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης Α.Ε. – ΕΤΕΑΝ Α.Ε.

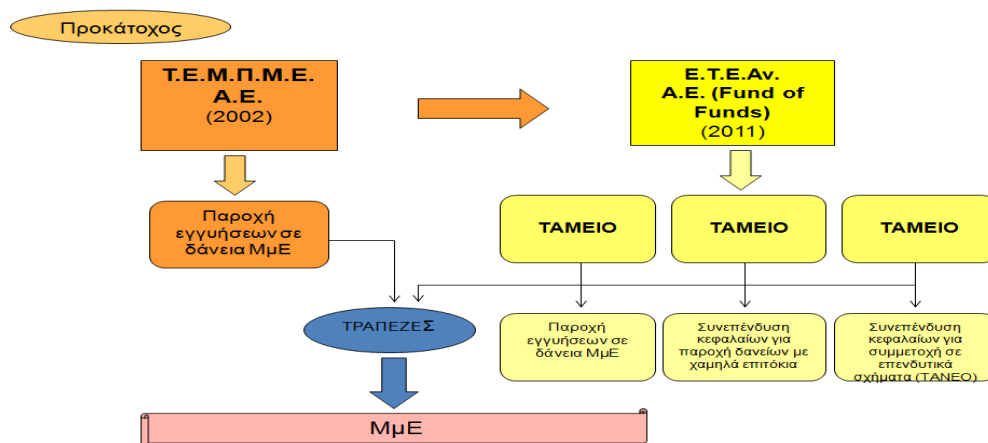
Η εταιρεία Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης Α.Ε. με τον ειδικό τίτλο ΕΤΕΑΝ Α.Ε. συστάθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν.3912/2011 (ΦΕΚ Α'17), υποκαθιστώντας σε όλα τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις την προκάτοχό της ανώνυμη εταιρεία «Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων Α.Ε.» - ΤΕΜΠΜΕ Α.Ε., η οποία είχε συσταθεί με το Ν.3066/2002. Μοναδικός μέτοχος της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. είναι το Ελληνικό Δημόσιο το οποίο κατά την άσκηση των καθηκόντων του (ως μετόχου) εκπροσωπείται στη Γενική Συνέλευση της εταιρείας από τους Υπουργούς Οικονομικών και Ανάπτυξης. Σκοπός της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. σύμφωνα με το άρθρο 4 του άρθρου δεύτερου «Καταστατικό» του Ν.3912/2011 όπως ισχύει, είναι

¹⁴ Συμπεριλαμβάνονται και οι πρωτοβουλίες: (i) JEREMIE (στην Ελλάδα αναπτύχθηκε κυρίως στα ακόλουθα δύο σκέλη: (α) fund risk sharing για χορήγηση μικροπιστώσεων και κεφαλαίων σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις των τομέων πληροφορικής κι επικοινωνιών και (β) risk capital για συμμετοχή σε κεφάλαια μικρομεσαίων επιχειρήσεων με τα μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης σε early και seed στάδια), (ii) JESSICA (χρηματοδότηση έργων υποδομών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Περιφερειών σε συνεργασία με τράπεζες) της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, για λόγους σύνδεσης με την τρέχουσα περίοδο και με δεδομένο ότι το άρθρο έχει γραφεί την περίοδο λήξης των προγραμμάτων ΕΣΠΑ 2007-2013 (2015 με τον κανόνα n+2).

η ενίσχυση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση των ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των τριών τομέων της οικονομίας (πρωτογενούς, δευτερογενούς και τριτογενούς) για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας, της ανάπτυξης, του τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού τους και την εισαγωγή καινοτομιών στην οργάνωση και λειτουργία τους, καθώς και η προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και επιχειρηματικότητας. Επιπρόσθετα, στο σκοπό της εταιρείας συμπεριλαμβάνεται η προώθηση της συνεπένδυσης ή συμμετοχής σε Επενδυτικά Ταμεία, Μέσα Χρηματοοικονομικής Τεχνικής ή σε Επενδυτικά Σχήματα με στόχο την προώθηση της επιχειρηματικότητας, καινοτομίας, έρευνας και ανάπτυξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τη βιώσιμη και φιλική προς το περιβάλλον ανασυγκρότηση αστικών ή οργανωμένων περιοχών οικονομικής δραστηριότητας (π.χ. Βιομηχανικών Περιοχών – ΒΙ.ΠΕ., Βιομηχανικών Πάρκων – ΒΙΟ.ΠΑ., τεχνολογικά και ερευνητικά πάρκα, ζώνες καινοτομίας), την εξοικονόμηση ενέργειας, την προώθηση δραστηριοτήτων που αξιοποιούν Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και την αναβάθμιση και προστασία το περιβάλλοντος και τη διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Η εποπτεία της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. όσον αφορά τους κανόνες κεφαλαιακής επάρκειας και ρευστότητας και τους όρους τοποθέτησης διαθεσίμων, ασκείται από την Τράπεζα της Ελλάδας με βάση τα καθοριζόμενα στο άρθρο 1 του άρθρου δεύτερου «Καταστατικό» του Ν.3912/2011. Επιπλέον, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 1 του Καταστατικού της εταιρείας «Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης Α.Ε.», που κυρώθηκε με το άρθρο δεύτερο του Ν.3912/2011 (ΦΕΚ 17/Α/17.2.2011) η διοικητική εποπτεία του Εθνικού Ταμείου Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης – ΕΤΕΑΝ Α.Ε. ανήκει στον εκάστοτε Υπουργό Ανάπτυξης, ο οποίος στο έργο του αυτό συνεπικουρείται από τη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας, με βάση τα καθοριζόμενα στην παρ. 3 του άρθρου 240 του Ν.4072/2012 (ΦΕΚ 86/Α/11-04-2012).

Διάγραμμα 2: Σχηματική απεικόνιση της λειτουργίας της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. ως ταμείο-ομπρέλα fund of funds¹⁵

¹⁵ Την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013 η ΕΤΕΑΝ Α.Ε. διαχειρίστηκε πόρους από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (εθνικό και συγχρηματοδοτούμενο σκέλος) για τις δράσεις της και υπό το πρίσμα αυτό αποτέλεσε ταμείο-ομπρέλα. Η λειτουργία του Fund of Funds ουσιαστικά έλαβε την πρώτη μορφή της στο πλαίσιο Institution for Growth (IfG, βλ. παρακάτω). Στα υποταμεία του ΤΕΠΙΧ οι τράπεζες συμμετείχαν με τις ιδιότητες του συνεπενδυτή κεφαλαίων, του σημείου υποδοχής των αιτημάτων δανειοδότησης, καθώς και του δανειστή (lender).

3.1.1 Δράσεις της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. την προγραμματική περίοδο 2007-2013¹⁶

Στο πλαίσιο υλοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα» και με ημερομηνία επιλεξιμότητας δαπανών την 31^η-12-2015, η ΕΤΕΑΝ Α.Ε. υλοποίησε την περίοδο 2007-2013 ένα σημαντικό πακέτο δράσεων, οι οποίες μπορούν να διαχωριστούν σε δύο φάσεις:

(α) Το πρώιμο στάδιο της περιόδου 2008-2010, όταν διατέθηκαν σημαντικοί πόροι για τη χορήγηση δανείων με την εγγύηση του ελληνικού δημοσίου και σύμφωνα με το κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. για τις κρατικές ενισχύσεις. Είναι αλήθεια όμως ότι διατέθηκε πολύ υψηλό ποσό σε εγγυοδοτικές δράσεις, χωρίς μέτρο, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν στην πορεία σημαντικά προβλήματα στην ΕΤΕΑΝ Α.Ε. λόγω των υψηλών ποσών που υποχρεώθηκε να καταβάλει στις συνεργαζόμενες τράπεζες για καταπτώσεις προκειμένου να καλυφθούν τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια των ΜμΕ τα οποία διογκώθηκαν κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης. Οι δράσεις που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν κατά την περίοδο αυτή είναι οι ακόλουθες:

- *Εγγύηση και Επιδότηση Επιτοκίου Δανείων Κεφαλαίου Κίνησης (Α' και Β' Φάση)*

Το πρόγραμμα προκηρύχθηκε με την υπ' αριθμ. 28519/3298/23.12.2008 κοινή υπουργική απόφαση (ΦΕΚ 2679/Β/31.12.2008)¹⁷ και χρηματοδοτήθηκε με 200 εκ. € από πόρους του Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα» του ΕΣΠΑ 2007-2013 μέσω της ΤΕΜΠΜΕ Α.Ε., προκατόχου της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. Στο πλαίσιο του προγράμματος παρέχονταν εγγύηση του ελληνικού δημοσίου έως το 80% του δανείου προς ΜμΕ για κεφάλαιο κίνησης ή επιδοτέιο το επιτόκιο δανεισμού κεφαλαίου κίνησης. Μέγιστη διάρκεια δανείου ήταν τρία έτη με ελάχιστο ποσό δανείου 5.000 ευρώ και μέγιστο ποσό 350.000 ευρώ και με τον όρο ότι τα δάνεια δεν ήταν δυνατό να ξεπερνούν το 30% του μέσου όρου του κύκλου εργασιών της τελευταίας τριετίας πριν τη σύναψη της σύμβασης. Στην Α' Φάση εντάχθηκαν 26.667 επιχειρήσεις με συνολικό ποσό αρχικών εγγυήσεων 2.552.362.630 ευρώ, ενώ στη Β' Φάση εντάχθηκαν 28.562 επιχειρήσεις με συνολικό ποσό αρχικών εγγυήσεων 1.543.973.910 ευρώ¹⁸.

- *Εγγύηση από την ΤΕΜΠΜΕ ΑΕ χαμηλότοκων δανείων για την κάλυψη δαπανών αγοράς πρώτων υλών και υπηρεσιών*

Το πρόγραμμα προκηρύχθηκε με την υπ' αριθ. πρωτ. οικ. 5198/485/13-5-2010 (ΦΕΚ 694/Β/21-5-2010)¹⁹ κοινή υπουργική απόφαση με προϋπολογισμό ύψους 700 εκ. ευρώ για την παροχή εγγυήσεων σε δάνεια ΜμΕ μέγιστου συνολικού ύψους 875 εκ. ευρώ. Σκοπός των δανείων ήταν η κάλυψη των δαπανών αγοράς πρώτων υλών, εμπορευμάτων και υπηρεσιών. Μέγιστη διάρκεια δανείου ήταν έξι έτη με διετή περίοδο χάριτος κατά την οποία καταβάλλονταν μόνο τόκοι, κατώτατο ποσό δανείου 5.000 ευρώ κι ανώτατο ποσό δανείου 300.000 ευρώ, ενώ το επιτόκιο καθορίστηκε σε euribor 6 μηνών + 600 μονάδες βάσης (6,00%) κατ' ανώτατο όριο. Στο

¹⁶ Επιλεξιμότητα δαπανών έως 31-12-2015, εκταμίευση ποσών δανείων έως 30.11.2016 για ενεργές δράσεις/υποταμεία.

¹⁷ Τροποποιήθηκε με τις υπ' αριθ. πρωτ. οικ.8596/981/3.6.2009 (ΦΕΚ Β'/1139), οικ.13971/1382/9.12.10 (ΦΕΚ Β'/1994), οικ.12991/2342/23-11-2012 (ΦΕΚ Β'/3160) και οικ.4584/56/15-1-2015 (ΦΕΚ Β'/150) ΚΥΑ (Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις).

¹⁸ "Financing SMEs and Entrepreneurs 2016: An OECD Scoreboard", σελ. 253, 2016.

¹⁹ Τροποποιήθηκε με τις υπ' αριθ. πρωτ. οικ.8500/841/19-7-2010 (ΦΕΚ Β'/1132), οικ.11957/2756/18-8-2011 (ΦΕΚ Β'/2042/) και την υπ' αριθ. πρωτ. οικ.11957/2756/18-8-2011 (ΦΕΚ Β'/2042) ΚΥΑ.

πρόγραμμα εντάχθηκαν συνολικά 1.777 επιχειρήσεις με συνολικό αρχικό ποσό εγγυήσεων ύψους περίπου 85 εκ. ευρώ.²⁰

- *Εγγύηση από την ΤΕΜΠΜΕ ΑΕ χαμηλότοκων δανείων για την κάλυψη φορολογικών και ασφαλιστικών υποχρεώσεων*

Το πρόγραμμα προκηρύχθηκε με την υπ' αριθ. πρωτ. οικ. 5486/539/19-5-2010 (ΦΕΚ 730/Β/27-5-2010) κοινή υπουργική απόφαση με προϋπολογισμό ύψους 700 εκ. ευρώ για την παροχή εγγυήσεων σε δάνεια ΜμΕ μέγιστου συνολικού ύψους 875 εκ. ευρώ. Σκοπός των δανείων ήταν η παροχή δυνατότητας πρόσβασης των ΜμΕ σε πηγές χρηματοδότησης μέσω κάλυψης των υποχρεώσεών τους στην εφορία και τα ασφαλιστικά ταμεία και κατ' επέκτασης της έκδοσης ασφαλιστικής και φορολογικής ενημερότητας για τη διευκόλυνση των συναλλαγών τους με το δημόσιο τομέα. Μέγιστη διάρκεια δανείου ήταν έξι έτη με διετή περίοδο χάριτος κατά την οποία καταβάλλονταν μόνο τόκοι, κατώτατο ποσό δανείου 5.000 ευρώ κι ανώτατο ποσό δανείου 100.000 ευρώ, ενώ το επιτόκιο καθορίστηκε σε euribor 6 μηνών + 600 μονάδες βάσης (6,00%) κατ' ανώτατο όριο. Στο πρόγραμμα εντάχθηκαν συνολικά 262 επιχειρήσεις με συνολικό αρχικό ποσό εγγυήσεων ύψους περίπου 5 εκ. ευρώ.²¹

(β) Τη δεύτερη φάση της περιόδου 2011-2014, όπου εκτός των δράσεων/υποταμείων του Ταμείου Επιχειρηματικότητας (ΤΕΠΙΧ) που αναλύονται παρακάτω σε ξεχωριστή ενότητα, η ΕΤΕΑΝ Α.Ε. προχώρησε στην υλοποίηση των παρακάτω δράσεων:

- *Εγγύηση της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. για την έκδοση εγγυητικών επιστολών εκ μέρους των τραπεζών υπέρ ΜμΕ*

Το πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε αποκλειστικά από ίδιους πόρους της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. (αρχική πρόβλεψη: 45 εκ. €) με σκοπό την κάλυψη χαρτοφυλακίων πάσης φύσεως εγγυητικών επιστολών από 10.000€ έως 150 χιλ. € ανά ΜμΕ και ποσοστό εγγύησης εκ μέρους της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. σε ποσοστό 50%. Το πρόγραμμα είχε διάρκεια εφαρμογής έως την 31.12.2014 και συνολικά υπεγράφησαν 173 συμβάσεις ύψους 7,6 εκ. €²².

- *Συμμετοχή στο «Ελληνικό Επενδυτικό Ταμείο» με την επωνυμία “Institution for Growth – IfG”*

Το ταμείο συστάθηκε με το Ν.4224/2013 (ΦΕΚ Α'/288), άρθρα 3-5 με σκοπό (α) τη χρηματοδότηση ΜμΕ με ίδια κεφάλαια, δάνεια, εγγυήσεις και άλλα χρηματοπιστωτικά μέσα, (β) τη χρηματοδότηση έργων υποδομής με ίδια κεφάλαια, δάνεια, εγγυήσεις και άλλα χρηματοπιστωτικά μέσα και (γ) τη συμμετοχή σε κεφάλαια επενδυτικών συμμετοχών και επενδυτικού κινδύνου κι έχει έδρα του το Λουξεμβούργο. Σύμφωνα με το άρθρο 5 του Ν.4224/2013, η συμμετοχή του Ελληνικού Δημοσίου καθορίστηκε στο ποσό των 350 εκ. ευρώ με πόρους προερχόμενους από το ΕΣΠΑ 2007-2013. Στην παρ. 3 του άρθρου 6 του Ν.4224/2013 καθορίζεται ότι το Καταστατικό και τα λοιπά ιδρυτικά έγγραφα του ταμείου εγκρίνονται από τους Υπουργούς Οικονομικών και Ανάπτυξης. Με το Ν.4307/2014 (ΦΕΚ Α'/246), άρθρο 81

²⁰ ο.π. σημ. 18.

²¹ ο.π. σημ. 18.

²² Βλ. ΕΤΕΑΝ Α.Ε., «Οικονομικές Καταστάσεις ΕΤΕΑΝ Α.Ε. Οικονομικής Χρήσης που έληξε στις 31-12-2014», σελ. 9.

προβλέφθηκε η καταβολή ποσού 100 εκ. ευρώ από το ΠΔΕ στην ΕΤΕΑΝ Α.Ε. με αντίστοιχη αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου για το σκοπό αυτό. Με το ποσό αυτό χρηματοδοτήθηκε από ελληνικής πλευράς το υποταμείο δανείων του IfG, το οποίο τέθηκε σε εφαρμογή το 2015 με τη συνεπένδυση κεφαλαίων με τις δύο συμβεβλημένες τράπεζες (Eurobank και Τράπεζα Πειραιώς). Το σύνολο των διαθέσιμων πόρων προς χρηματοδότηση, το οποίο ανήλθε στο ποσό των 200,7 εκ. € απορροφήθηκε από τις ελληνικές επιχειρήσεις, σύμφωνα με τα στοιχεία των δημοσιευμένων οικονομικών καταστάσεων της ΕΤΕΑΝ Α.Ε για τη χρήση 2015.²³

- *Ταμείο Επιχειρηματικότητας (ΤΕΠΠΧ)*. Τέλος, κατά τη διάρκεια λειτουργίας της η ΕΤΕΑΝ Α.Ε. αντλώντας κεφάλαια από το ΕΣΠΑ 2007-2013, προχώρησε σε συνεργασία με τα αρμόδια κατά περίπτωση υπουργεία στη σύσταση τεσσάρων ταμείων (*Ταμείο Επιχειρηματικότητας – ΤΕΠΠΧ*, *Ταμείο Εξοικονομώ κατ' οίκον*, *Ταμείο Αγροτικής Επιχειρηματικότητας*, *Ταμείο Ενάλιο*), τα οποία παρουσιάζονται στη συνέχεια σε ξεχωριστή ενότητα.

3.2 Ταμείο Νέας Οικονομίας Α.Ε. – ΤΑΝΕΟ Α.Ε.

Σκοπός της εταιρείας σύμφωνα με τον ιδρυτικό της νόμο Ν.2843/200 (ΦΕΚ Α'219) ήταν η συμμετοχή σε ταμεία επιχειρηματικών κεφαλαίων, εταιρείες επιχειρηματικού κεφαλαίου, και παρόμοια συστήματα για την παροχή κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου. Η εταιρεία μπορούσε να επενδύσει σε καινοτόμες μικρές ή μεσαίες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στους τομείς της νέας οικονομίας (π.χ. τηλεπικοινωνίες, πληροφορική, ηλεκτρονικό εμπόριο, βιοτεχνολογία, νέα υλικά) και σε εταιρείες των οποίων το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα προκύπτει από την εφαρμογή της τεχνολογίας. Επιπλέον, τα επενδυτικά οχήματα στα οποία μπορούσε να συμμετέχει η ΤΑΝΕΟ Α.Ε. επένδυναν σε εκδόσεις νέων μετοχών, σε συμμετοχές σε εταιρείες, σε μετατρέψιμα ομόλογα ή σε συμμετοχικά δάνεια ΜμΕ που βρίσκονται σε στάδιο εκκίνησης ή ακόμη και σε ώριμο στάδιο ανάπτυξης (π.χ. λίγο πριν την είσοδό τους στη χρηματιστηριακή αγορά, όπου για την υποβοήθησή τους έχει σχεδιασθεί το εργαλείο βραχυπρόθεσμης στήριξης για το σκοπό αυτό με την ονομασία “mezzanine finance”) κι εδρεύουν στην Ελλάδα²⁴.

Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 η εταιρεία διαχειρίστηκε συνολικά κεφάλαια 268 εκ. ευρώ επένδυσε σε 11 ταμεία παροχής επιχειρηματικών κεφαλαίων (*venture capital*), τα οποία με τη σειρά τους επένδυσαν σε 35 περίπου ΜμΕ²⁵ με υψηλές δυνατότητες ανάπτυξης οι οποίες δραστηριοποιούνται στους τομείς της τεχνολογίας πληροφορικής κι τηλεπικοινωνιών, της βιοτεχνολογίας, της υγείας, των βιομηχανικών υλικών, της ενέργειας, των τροφίμων και των υπηρεσιών²⁶. Η συμμετοχή του ελληνικού δημοσίου στο μετοχικό κεφάλαιο της ΤΑΝΕΟ Α.Ε. ανήλθε τελικά στο ποσό των 140 εκ. ευρώ από πόρους του ΕΣΠΑ 2007-2013 / Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα – Επιχειρηματικότητα» (πόροι ΕΠΠΑ). Πρόσφατα η ΤΑΝΕΟ Α.Ε. κατέστη θυγατρική εταιρεία της ΕΤΕΑΝ Α.Ε, σύμφωνα με τα καθοριζόμενα στη

²³ Βλ. ΕΤΕΑΝ Α.Ε., «Οικονομικές Καταστάσεις Οικονομικής Χρήσης που έληξε στις 31-12- 2015», σελ. 8, 20.

²⁴ Για το κανονιστικό πλαίσιο που αφορά τα επιχειρηματικά κεφάλαια, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή «Κοινωνικές κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται για την προώθηση των επενδύσεων επιχειρηματικών κεφαλαίων σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις, 2006/C 194/02 194/18.8.2006 και «Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προώθηση των επενδύσεων χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου», 2014/C 19/04/22.1.2014.

²⁵ “Financing SMEs and Entrepreneurs 2016: An OECD Scoreboard”, p. 254 OECD 2016.

²⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. www.taneo.gr.

σχετική ΚΥΑ των Υπουργών Οικονομίας και Ανάπτυξης και Οικονομικών (ΦΕΚ Β' 3953/09.12.2016).²⁷

3.3 Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων – Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων

Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (European Investment Bank) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (European Investment Fund) αποτελούν τον εξειδικευμένο μηχανισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προώθηση Χρηματοοικονομικών Εργαλείων, δανειακού ή κεφαλαιουχικού τύπου, με σκοπό τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων σε πηγές χρηματοδότησης. Για την επίτευξη των στόχων τους μπορούν να χρησιμοποιούν πόρους από τον εγκεκριμένο προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είτε από προγράμματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, είτε από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και με προσκλήσεις προς ενδιαφερόμενους ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, να προσελκύουν ιδιωτικά κεφάλαια για την προώθηση Χρηματοδοτικών Εργαλείων στα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ειδικότερα, στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων συμμετείχε σε συνεργασία με το Υπουργείο Ανάπτυξης στη σύσταση των παρακάτω ταμείων, αναλαμβάνοντας ταυτόχρονα το ρόλο του διαχειριστή (manager) και δανειστή (lender):

- ✓ *Ελληνικό Ταμείο Εγγυοδοσίας Εγγυοδοσίας Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων για Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (ΕΛΤΕπ ΜΜΕ)*

Σκοπός του Ταμείου ήταν η βελτίωση της πρόσβασης των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων στη χρηματοδότηση, καθώς και η ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, των επενδύσεων, και γενικότερα η προώθηση της ανάπτυξης σε μια περίοδο χρηματοδοτικής ασφυξίας για τη χώρα. Ειδικότερα, σκοπός του Ταμείου Εγγυοδοσίας ήταν η παροχή πιστωτικής προστασίας, υπό την μορφή εγγυήσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων με τη μορφή χαρτοφυλακίων πρώτης ζημιάς (first loss portfolio guarantee), ώστε να διευκολυνθεί, μέσω των τραπεζών, η χρηματοδότηση των ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Το Ταμείο δημιουργήθηκε **με την ΚΥΑ υπ' αριθ. πρωτ. 2932/Β2/488/31-3-2012 «Σύσταση Ταμείου Εγγυοδοσίας με την επωνυμία “Ελληνικό Ταμείο Εγγυοδοσίας Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων για Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις» (ΦΕΚ 1770/Β/31.5.2012)**. Το Ταμείο ενισχύθηκε με πόρους 500 εκατ. € από το ΕΣΠΑ 2007-2013 προκειμένου η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων να χορηγήσει δάνεια με ευνοϊκούς όρους στις Ελληνικές Τράπεζες που στη συνέχεια θα χορηγηθούν στις ΜμΕ, ύψους 1 δις € μέχρι το τέλος του 2015. Για την εκπλήρωση του σκοπού του, το Ταμείο, μπορούσε να συνάπτει συμβάσεις εγγυοδοσίας υπέρ της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, προκειμένου η τελευταία να παράσχει δανειακά κεφάλαια σε τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα για τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, σύμφωνα με την Επενδυτική Στρατηγική και σχεδιασμό του Ταμείου. Έως τις 31-12-2013 η ελληνική κυβέρνηση διέθεσε στο ΕΛΤΕπ ΜμΕ πόρους συνολικού ύψους 300 εκατ. € προερχόμενους από το ΕΣΠΑ 2007-2013, με βάση τη Συμφωνία Χρηματοδότησης (Funding Agreement) και την ΚΥΑ

²⁷ Βλ. σχετικά: «Θυγατρική του ΕΤΕΑΝ είναι πλέον το ΤΑΝΕΟ», <http://www.etean.gr/PublicPages/NewsArticle.aspx?ID=173>.

υπ' αριθ. πρωτ. 2932/B2/488/31-3-2012 (ΦΕΚ 1770/B/31.5.2012). Συνολικά, μέχρι τον Ιούνιο 2014, είχαν υπογραφεί μεταξύ της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και των ελληνικών συνεργαζόμενων τραπεζών συμβάσεις συνολικού ύψους 500 εκ. €, προκειμένου οι τελευταίες να χορηγήσουν δάνεια προς τις ελληνικές ΜμΕ υπό την εγγύηση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και του ελληνικού δημοσίου.

✓ *Trade Finance Enhancement Programme*

Πρόκειται για ένα βραχυπρόθεσμο μέσο πιστωτικής στήριξης για την αντιμετώπιση του κενού που προέκυψε από την υποχώρηση των εμπορικών τραπεζών στον τομέα παροχής νέων πιστώσεων για τη διευκόλυνση των εμπορικών συναλλαγών. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) παρέχει εγγυήσεις προς τις ελληνικές εμπορικές τράπεζες για τη χρηματοδότηση του εμπορίου ύψους 500 εκ. € με στόχο να στηρίξει έναν όγκο συναλλαγών της τάξης των 1,5 δις € ετησίως.

✓ *State Guarantee Facility*

Στο πλαίσιο του εργαλείου αυτού, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) παρείχε χρηματοδότηση μέσω των τραπεζών-εταίρων για τα δάνεια με την εγγύηση του Ελληνικού Δημοσίου, το οποίο μέσω του Υπουργείου Οικονομικών λειτούργησε ως μηχανισμός εγγυήσεων, υποστηρίζοντας τις επενδύσεις σε ενσώματα πάγια και τη μεσαία κεφαλαιοποίηση στους τομείς της μεταποίησης, του τουρισμού και των υπηρεσιών. Οι ελληνικές ΜμΕ είχαν τη δυνατότητα να συνάψουν δάνεια για επενδυτικά έργα με συνολικό κόστος κάτω από 25 εκ. € το καθένα. Μέχρι τα τέλη 2014 είχαν διοχετευτεί προς τις ελληνικές ΜμΕ δάνεια συνολικού ύψους 385 εκ. ευρώ.²⁸

4. Ταμεία συγχρηματοδοτούμενα από το ΕΣΠΑ 2007-2013 υπό την ομπρέλα της ΕΤΕΑΝ Α.Ε.

Κάτω από την ομπρέλα της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. λειτουργούν μέχρι σήμερα τέσσερα (4) Ταμεία (Funds) χρηματοδοτούμενα από το ΕΣΠΑ 2007-2013 / Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα – Επιχειρηματικότητα» (πόροι ΕΤΠΑ):

- *Ταμείο Επιχειρηματικότητας (TEPIX)*, το οποίο συστάθηκε με την υπ' αριθ. πρωτ. οικ.12017/1245/27-10-2010 (ΦΕΚ Β'/1697) Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ)²⁹ και χρηματοδοτήθηκε συνολικά με 545 εκ. ευρώ (540 εκ. € από συγχρηματοδοτούμενους πόρους του ΕΣΠΑ 2007-2013/Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα κι επιπλέον 5 εκ. € από εθνικό σκέλος για τη χρηματοδότηση της ειδικής δράσης που αφορά τις σεισμόπληκτες ΜμΕ της Κεφαλονιάς).³⁰ Επισπεύδων

²⁸ "Financing SMEs and Entrepreneurs 2015: An OECD Scoreboard", p. 205 OECD 2016.

²⁹ Τροποποιήθηκε με τις υπ' αριθ. πρωτ. οικ.13311/2376/20-11-2012 (ΦΕΚ Β'/3214), οικ.6672/1098/23-3-2013 (ΦΕΚ β'/1262), οικ.79868/2944/31-12-2014 (ΦΕΚ Β'/3688), 6958/1340/B2/21-12-2015 (ΦΕΚ Β'/2845), 4133/821/B2/2-8-2016 (ΦΕΚ Β'/2516) και 7954/1500/B2/21-12-2016 (ΦΕΚ Β'/4370) Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις (ΚΥΑ).

³⁰ Αρχικά το TEPIX χρηματοδοτήθηκε με 460 εκ. ευρώ. Όπως και τα υπόλοιπα ταμεία της ΕΤΕΑΝ Α.Ε., λειτουργεί ως ξεχωριστή – αυτόνομη μονάδα εντός της εταιρείας και η λογιστική της παρακολούθηση είναι ξεχωριστή ως διακριτή λογιστική μονάδα. Σημαντικό ρόλο στο σχεδιασμό και την υλοποίηση της στρατηγικής έχει η Επενδυτική Επιτροπή, η οποία συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης. Η Επενδυτική Επιτροπή αποτελεί συλλογικό όργανο λήψης αποφάσεων που σχετίζονται με την επενδυτική στρατηγική του ταμείου, το σχεδιασμό και την υλοποίηση των δράσεών του, την έγκριση των Μέσων Χρηματοοικονομικής Τεχνικής και των σχεδίων προγραμμάτων, καθώς και των τροποποιήσεών τους και τέλος, της

φορέας ήταν η Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης σε συνεργασία με την ΕΤΕΑΝ Α.Ε. η οποία ήταν ο φορέας υλοποίησης. Στο πλαίσιο του ΤΕΠΙΧ σχεδιάστηκαν κατά τη διάρκεια του ΕΣΠΑ 2007-2013³¹ οι δράσεις που παρουσιάζονται συνοπτικά στον ακόλουθο πίνακα, με τελικό Π/Υ 417 εκ. €. Οι δράσεις υλοποιήθηκαν σε συνεργασία με τις τράπεζες που επιλέχθηκαν μετά από τις απαιτούμενες από το κανονιστικό πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ε.Ε. διαδικασίες (πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος/προκηρύξεις) και οι οποίες συνεπένδυσαν κεφάλαια για τη δημιουργία χρηματοπιστωτικών εργαλείων με σκοπό τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ελληνικών ΜμΕ σε πηγές χρηματοδότησης:

Πίνακας 1: Στοιχεία δράσεων - υποταμείων του ΤΕΠΙΧ³²

Δράση	Τράπεζα	Αρχικός Προϋπολογισμός			Προϋπολογισμός Μάιος 2016		
		Πόροι Ταμείου εκ. €	Δεσμευμένο ποσό ΕΧΟ εκ. €	Σχέση συνεπένδυσης	Πόροι Ταμείου εκ. €	Δεσμευμένο ποσό ΕΧΟ εκ. €	Σχέση συνεπένδυσης
Εξωστρέφεια*	Eurobank	70	140	1:1	43,8	87,6	1:1
Θεματικός Τουρισμός, Αφάλατωση, Διαχείριση Απορριμάτων, Πράσινες Υποδομές - Εφαρμογές, ΑΠΕ*	Εθνική Τράπεζα	50	150	1:2	24	72	1:2
Ταμείο Εγγυοδοσίας**	Eurobank, Alpha Bank, Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα	50	150	1:3	30,5	67	1:2,2
Επιχειρηματική Επανεκκίνηση**	Εθνική, Πειραιώς, Eurobank, ALPHA BANK, Τράπεζα Αττικής, οι Συνεταιριστικές: Χανίων, Καρδίτσας, Θεσσαλίας, Ηπείρου & Παγκρήτια	275	550	1:1	283,7	567,5	1:1
Νησιωτική Τουριστική Επιχειρηματικότητα*	Εθνική, Πειραιώς, Συνεταιριστική Χανίων, Παγκρήτια Συνεταιριστική	80	80	1:0	35	35	1:0
Σύνολα		525	1070	-	417	829,1	-

- * Προκηρύχθηκαν το έτος 2011. Η Δράση «Θεματικός τουρισμός, Πράσινες εφαρμογές, ΑΠΕ κλπ» έληξε τον 9/2013.
- ** Προκηρύχθηκαν το έτος 2013 και το διάστημα υλοποίησης μεταφέρθηκε έως τις 31-12-2015 (επιλεξιμότητα δαπανών).

Το τελικό υπόλοιπο προϋπολογισμού την 31/12/2015 ανήλθε σε 417 εκ. ευρώ. Ο συνολικός αριθμός εγκρίσεων την 31/12/2015 ήταν 6.988, ενώ το συνολικό ύψος εγκρίσεων ανερχόταν σε 359 εκ. ευρώ. Ακολουθούν αναλυτικά στοιχεία για καθένα από τα επιμέρους Ταμεία του ΤΕΠΙΧ έως τις 31-12-2015³³:

εποπτείας της προόδου και της ακολουθούμενης στρατηγικής. Στην Επενδυτική Επιτροπή του ΤΕΠΙΧ Ι, Πρόεδρος είχε ορισθεί ex officio ο εκάστοτε Γενικός Γραμματέας Βιομηχανίας.

³¹ Καταληκτική ημερομηνία επιλεξιμότητας των δαπανών ορίστηκε η 31^η-12-2015, σύμφωνα με τον κανόνα n+2 των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ε.Ε., ενώ για τις εκταμιεύσεις δανείων καταληκτική ημερομηνία ορίστηκε η 30-11-2016.

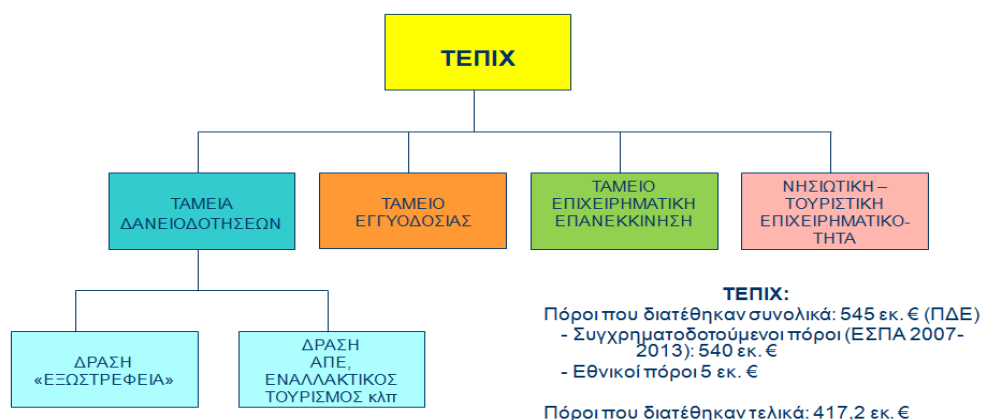
³² Σύμφωνα με στοιχεία Μαΐου 2016, όπως διαμορφώθηκαν τελικά μετά την οριστικοποίηση της ανακατανομής κεφαλαίων στα προγράμματα-δράσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος 'Επιχειρηματικότητα Ανταγωνιστικότητα' του ΕΣΠΑ 2007-2013, στο πλαίσιο του κανόνα n+2 (επιλεξιμότητα δαπανών έως 31-12-2015).

³³ ΕΤΕΑΝ Α.Ε., «Οικονομικές Καταστάσεις Οικονομικής Χρήσης που έληξε στις 31-12- 2015», σελ. 9-11, 21-22.

- i. *Ταμεία Δανειοδοτήσεων* με κυριότερο σκοπό τη χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων με δανειακά κεφάλαια με ευνοϊκούς όρους (χαμηλότερα επιτόκια από επιτόκια της αγοράς, περίοδοι χάριτος, μεγάλη διάρκεια δανείου κλπ). Την περίοδο 2007-2013 λειτούργησαν με επιτυχία το Ταμείο «Εξωστρέφεια» (συνεπένδυση κεφαλαίων με σχέση 1:1 με τη Eurobank, συνολικοί τελικοί προς διάθεση πόροι 87,6 εκ. €) και το Ταμείο «Θεματικός Τουρισμός, Αφαλάτωση, Διαχείριση Απορριμμάτων, Πράσινες Υποδομές-Εφαρμογές, ΑΠΕ» (συνεπένδυση κεφαλαίων με σχέση 1:2 με την Εθνική Τράπεζα, συνολικοί τελικοί προς διάθεση πόροι 72 εκ. €).
- ii. *Ταμείο Επιχειρηματικότητας (ΤΕΠΙΧ) - Επιχειρηματική Επανεκκίνηση*: Σχεδιάστηκε προκειμένου να συγκεντρώνει κεφάλαια προερχόμενα από συνεπένδυση του ΤΕΠΙΧ και των συνεργαζομένων τραπεζών, με σκοπό την παροχή δανείων επιχειρηματικής ανάπτυξης, κεφαλαίων κίνησης ειδικού σκοπού ή/και δανείων που χρηματοδοτούν επενδυτικά σχέδια με ευνοϊκούς όρους σε επιλέξιμες επιχειρήσεις. Μέχρι την 31/12/2015 είχαν εγκριθεί 4.458 δάνεια συνολικού προϋπολογισμού 496,6 εκ. ευρώ, εκ των οποίων η συμμετοχή του Ταμείου ανήλθε σε 248,3 εκ. ευρώ.
- iii. *Ταμείο Επιχειρηματικότητας (ΤΕΠΙΧ) – Εγγυοδοσίας*: Σχεδιάστηκε με αντικείμενο την παροχή εγγυήσεων υπέρ πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων σε δάνεια επιχειρηματικής ανάπτυξης (ειδικού σκοπού) ή/και δάνεια που χρηματοδοτούν ώριμα επενδυτικά σχέδια ή σε δάνεια υλοποίησης επενδυτικών σχεδίων. Το Ταμείο αφορά στην παροχή εγγυήσεων σε ποσοστό έως 80% κατ' ανώτατο για επενδύσεις και κεφάλαια κινήσεως, συμπεριλαμβανομένων των προκαταβολών για λήψη επιχορηγήσεων από άλλα κοινοτικά προγράμματα. Μέχρι τα τέλη του 2015 υποβλήθηκαν 1.149 αιτήσεις που αφορούν σε δάνεια προς εγγύηση ύψους Ευρώ 120,6 εκατ. περίπου.
- iv. *Ταμείο Επιχειρηματικότητας- Ταμείο Νησιωτικής και Τουριστικής Επιχειρηματικότητας (TANTE)*: Σχεδιάστηκε στα τέλη 2012 και αρχές 2013 για την παροχή δανείων χαμηλού ύψους έως 30.000€ και ιδιαίτερα ευνοϊκού κόστους (0% για επιχειρήσεις και επενδύσεις σε νησιά με πληθυσμό περισσότερο και λιγότερο των 3.100 κατοίκων και 2,8% στα υπόλοιπα νησιά), με γεωγραφική και τομεακή στόχευση (νησιά - τουρισμός). Η συνεισφορά κεφαλαίων προήλθε αποκλειστικά από το Ελληνικό Δημόσιο μέσω του ΤΕΠΙΧ. Το TANTE απευθύνθηκε στις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις της νησιωτικής Ελλάδας που ενεργοποιούνται στον τουριστικό και σε συναφείς επιχειρηματικές δραστηριότητες, με σκοπό την άντληση εκ μέρους τους κεφαλαίων επενδυτικού σκοπού ή για κεφάλαια κινήσεως και μέχρι το 70% της καθαρής αξίας των επιλέξιμων δαπανών. Στο Ταμείο υπήχθησαν και αιτήματα από επιχειρήσεις του Νομού Κεφαλονιάς που έσπευσαν να αποκαταστήσουν τις ζημιές από το σεισμό του Ιανουαρίου 2014 και για τα οποία, δημιουργήθηκε ένα επιμέρους μέτρο εντός του Ταμείου με τη συνεργασία δύο τραπεζών με εκτενή παρουσία στο νησί. Στο τέλος του 2015, το

Ταμείο είχε δεχθεί 1.642 αιτήσεις για δάνεια συνολικού ύψους Ευρώ 35,5 εκατ. περίπου, συμπεριλαμβανομένων 542 αιτημάτων του ειδικού μέτρου για τις σεισμόπληκτες επιχειρήσεις της Κεφαλονιάς, το οποίο ολοκληρώθηκε το 2014.

Διάγραμμα 3: Σχηματική απεικόνιση των ταμείων του ΤΕΠΙΧ

- Ταμείο Εξοικονομώ κατ' οίκον, το οποίο χρηματοδοτήθηκε με 570,10 εκ. € από συγχρηματοδοτούμενους πόρους ΕΣΠΑ 2007-2013/ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα και με επισπεύδοντα φορέα τη Γενική Γραμματεία Ενέργειας του Υπουργείου Περιβάλλοντος σε συνεργασία με την ΕΤΕΑΝ Α.Ε. (φορέας υλοποίησης). Το εν λόγω ταμείο συστάθηκε με την υπ' αριθ. πρωτ. 31654/ΕΥΘΥ 1415/20.7.2010 (ΦΕΚ Β'/1262/6.8.2010) ΚΥΑ.

Αποτελέσει ένα χρηματοοικονομικό εργαλείο έμμεσης ενίσχυσης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων του τομέα των κατασκευών (αλουμίνιο, καυστήρες, συστήματα θέρμανσης βασισμένα στη χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας κλπ), απευθυνόμενο άμεσα σε φυσικά πρόσωπα-νοικοκυριά για την ενίσχυσή τους σε έργα που υλοποιούν με στόχο την ενεργειακή αναβάθμιση των κατοικιών τους. Το Πρόγραμμα χρηματοδοτήθηκε από το Ελληνικό Δημόσιο και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης είτε για τη χορήγηση άτοκων δανείων, είτε συμπληρωματικά με το άτοκο δάνειο, με τη μορφή μη επιστρεπτέας οικονομικής ενίσχυσης. Μέχρι το τέλος του 2015, υλοποιήθηκαν 45.373 εκταμιεύσεις ωφελούμενων του Προγράμματος. Τα ολοκληρωμένα έργα έως 31.12.2015 αντιστοιχούν σε επιλέξιμο προϋπολογισμό ύψους 460,3 εκ. €, το συνολικό ύψος δανείων αντιστοιχεί σε 197,4 εκ. €, ενώ το ύψος των ωφελημάτων (επιχορήγηση, κόστος των Πιστοποιητικών Ενεργειακής Αναβάθμισης, κόστος Συμβούλου Έργου) ανήλθε σε 293,6 εκ. €.³⁴

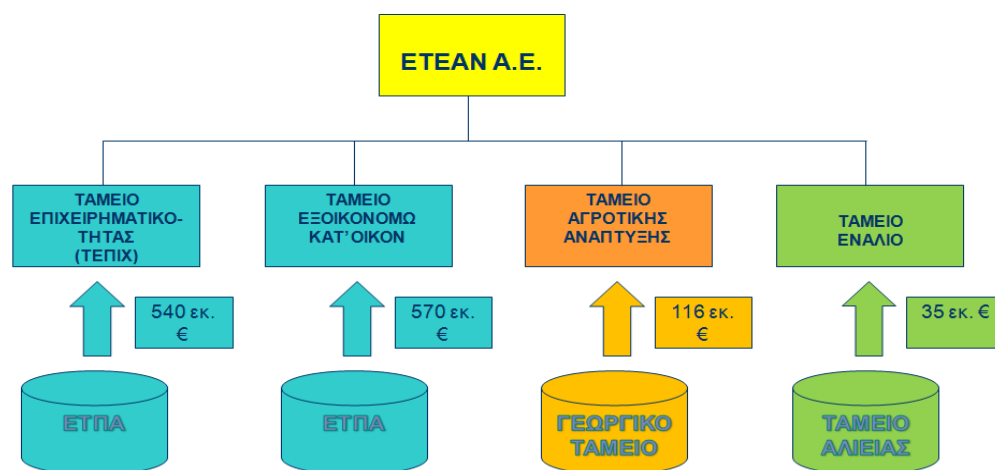
- Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, το οποίο χρηματοδοτήθηκε με δημόσιους πόρους ύψους 116 εκ. € από συγχρηματοδοτούμενους πόρους ΕΣΠΑ 2007-2013/Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό

³⁴ ο.π. σχόλιο 31, σελ. 8-9, 21.

Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (Ε.Γ.Τ.Α.Α). Το εν λόγω ταμείο συστάθηκε με την υπ' αριθ. πρωτ. 1214/16.12.2011 ΚΥΑ έχοντας θεματικό προσανατολισμό, καθώς αφορούσε τη διευκόλυνση της χρηματοδότησης των επενδυτικών σχεδίων που εντάσσονται σε συγκεκριμένα μέτρα του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης που διαχειρίζεται το καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων. Ειδικότερα, αποστολή του Ταμείου Αγροτικής Επιχειρηματικότητας (ΤΑΕ) ήταν η εξασφάλιση παροχής δανείων με τους πλέον ευνοϊκούς όρους σε οικονομικά βιώσιμες επιχειρήσεις ή/και σε επαγγελματίες αγρότες που δραστηριοποιούνται στον τομέα της παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας αγροτικών προϊόντων, καθώς και σε διάφορους τομείς της τοπικής οικονομίας εκτός του πρωτογενούς τομέα, αλλά και στη βελτίωση και οργάνωση του τουριστικού προϊόντος στις περιοχές παρέμβασης. Για την επίτευξη της μόχλευσης κεφαλαίων, το Ταμείο χρησιμοποίησε την μέθοδο της συνεπένδυσης των κεφαλαίων του με κεφάλαια της Τράπεζας Πειραιώς, η οποία ήταν ο Χρηματοπιστωτικός φορέας που τελικώς επελέγη κατόπιν διαγωνιστικής διαδικασίας που διεξήχθη από την ΕΤΕΑΝ ΑΕ. Μέχρι την 31.12.2015, ο τελικός αριθμός εγκεκριμένων δανείων ΤΑΕ ανήλθε σε 170 που αντιστοιχεί σε 4 εκ. ευρώ περίπου εκταμιεύσεις και σε συνολικά δάνεια ύψους 10,2 εκ. ευρώ.³⁵

- Ταμείο Ενάλιο, το οποίο χρηματοδοτήθηκε με δημόσιους πόρους ύψους 35 εκ. € από συγχρηματοδοτούμενους πόρους ΕΣΠΑ 2007-2013/Αλιεία και ανήκει στην αρμοδιότητα του πρώην Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης. Το εν λόγω ταμείο συστάθηκε με την υπ' αριθ. πρωτ. 1871/25.10.2010 (ΦΕΚ Β/1741/5.11.2010) ΚΥΑ.³⁶

Διάγραμμα 4: Τα 4 Ταμεία της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. κατά την περίοδο 2007-2013 με τους αρχικά εγκεκριμένους Π/Υ σε όρους Δημόσιας Δαπάνης

³⁵ ο.π. σχόλιο 31, σελ. 11-12, 22.

³⁶ ο.π. σχόλιο 31, σελ. 22

5. Χρηματοδοτικά Εργαλεία στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Ανταγωνιστικών Προγραμμάτων

Όπως προαναφέρθηκε, η Ευρωπαϊκή Ένωση προωθεί τα τελευταία χρόνια τη χρήση χρηματοδοτικών εργαλείων για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων σε πηγές χρηματοδότησης. Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα λεγόμενα «ανταγωνιστικά» (ως προς τα Διαρθρωτικά Ταμεία της Ε.Ε.) ευρωπαϊκά προγράμματα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜμΕ σε εναλλακτικές πηγές χρηματοδότησης, τα οποία πρέπει να λειτουργούν συμπληρωματικά με βάση το κανονιστικό πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων της Ε.Ε.³⁷

Ειδικότερα:

✓ COSME 2014-2020 (Competitiveness SMEs)

Το πρόγραμμα COSME 2014-2020 αποτελεί συνέχεια του Υποπρογράμματος EIP (Entrepreneurship and Innovation Programme) του Προγράμματος CIP 2007-2013 (Competitiveness and Innovation Programme 2007-2013). Το πρόγραμμα επικεντρώνεται σε γενικότερα θέματα που αφορούν τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και την υποστήριξή τους με σύγχρονα χρηματοδοτικά μέσα, τόσο για την διευκόλυνσή τους για τη λήψη δανείων (Μηχανισμός Εγγύησης Δανείων – Loan Guarantee Facility), όσο και για την κεφαλαιακή τους ενίσχυση (Μηχανισμός μετοχικού κεφαλαίου για ανάπτυξη – Equity Facility for Growth).

Υλοποιείται με βάση τα καθοριζόμενα στον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ.1287/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2013 (έχει δημοσιευθεί στο φύλλο L 347/20.12.2013 της Εφημερίδας των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων) κι επιχειρεί να συμβάλλει στην επίτευξη των γενικών στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας των ευρωπαϊκών ΜΜΕ, καθώς και την ενθάρρυνση της επιχειρηματικής νοοτροπίας και την προώθηση της ίδρυσης και της περαιτέρω ανάπτυξης των ΜΜΕ. Το πρόγραμμα COSME λειτουργεί συμπληρωματικά με άλλα προγράμματα της Ε.Ε., όπως το HORIZON 2020, και τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά Ταμεία κι επομένως, οι δράσεις του και οι επιλέξιμες δαπάνες που καλύπτει δεν πρέπει να τύχουν διπλής χρηματοδότησης³⁸ και παράλληλα, να οι διαδικασίες χορήγησης ενισχύσεων να είναι διαφανείς και σύμφωνες με το κανονιστικό πλαίσιο της Ε.Ε. για τις κρατικές ενισχύσεις.³⁹

Οι ειδικοί στόχοι που καλείται να πετύχει το Πρόγραμμα “COSME 2014-2020” και η αντίστοιχη κατανομή του Π/Υ συνολικού ύψους 2.298.243 εκατ. €, παρουσιάζονται συνοπτικά στον παρακάτω πίνακα (από την κατανομή των πόρων μπορεί εύκολα να γίνει άμεσα αντιληπτή η προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην ενίσχυση των ΜΜΕ μέσα από σύγχρονα

³⁷ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Συνοχής, του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑΑ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ).

³⁸ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ.1287/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2013, άρθρο αριθ. 27 προοιμίου (σελ. L 347/37).

³⁹ ο.π. σχόλιο 36, άρθρα αριθ. 29 και 31 προοιμίου (σελ. L 347/37).

χρηματοδοτικά εργαλεία που θα διευκολύνουν την πρόσβασή τους σε διάφορες πηγές χρηματοδότησης):

Πίνακας 2: Εγκεκριμένος Π/Υ του Προγράμματος COSME 2014-2020 για το έτος 2016⁴⁰

A/A	ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ COSME	%	Π/Υ	ΠΟΣΑ ΑΝΑ ΕΙΔΙΚΟ ΣΤΟΧΟ
1	Βελτίωση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε χρηματοδότηση υπό μορφή μετοχικού κεφαλαίου και δανείων (Χρηματοδοτικά Μέσα)	60,00%	2.298.243,00	1.378.945,80
2	Βελτίωση της πρόσβασης σε αγορές εντός και εκτός Ε.Ε.	21,50%	2.298.243,00	494.122,25
3	Βελτίωση του πλαισίου προϋποθέσεων για την ανταγωνιστικότητα και τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων της Ε.Ε., ιδίως των ΜΜΕ	11,00%	2.298.243,00	252.806,73
4	Προώθηση της επιχειρηματικότητας και της επιχειρηματικής νοοτροπίας	2,50%	2.298.243,00	57.456,08
	Διαχειριστικά έξοδα	5,00%	2.298.243,00	114.912,15
	ΣΥΝΟΛΟ Π/Υ COSME:	100,00%		2.298.243,00

Τον Αύγουστο 2014 δημοσιεύθηκαν από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων οι δύο παρακάτω προσκλήσεις προς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (τράπεζες) ή ενδιάμεσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς προκειμένου να συνεπενδύσουν κεφάλαια (δάνεια, εγγυήσεις, συμμετοχές) προς τις ευρωπαϊκές ΜμΕ:

- *Loan Guarantee Facility (LGF)*, για παροχή εγγυήσεων σε δάνεια προς ΜμΕ μέγιστου ύψους έως 150.000€, μέσω ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Το 2016 η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας υπέγραψε σύμβαση με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων για την παροχή εγγυήσεων σε δάνεια ελληνικών ΜμΕ.⁴¹
- *Equity Facility for Growth (EFG)*, για παροχή κεφαλαίων (venture capitals, mezzanine finance κλπ) σε ΜΜΕ με διάρκεια επένδυσης 5-15 έτη. Από ελληνικής πλευράς, έχει υπογράψει σχετική σύμβαση με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων η εταιρεία Deca Investments (Diorama)⁴² για την κεφαλαιακή ενίσχυση ελληνικών ΜμΕ που βρίσκονται σε στάδιο ανάπτυξης (expansion stage - growth).⁴³

Οι παραπάνω δύο προκλήσεις θα παραμείνουν ανοιχτές για τους ενδιαφερόμενους (ενδιάμεσοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, τράπεζες, εταιρείες διαχείρισης κεφαλαίων συμμετοχών-venture capital) έως τις 31-12-2020.

⁴⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, C(2016) 63/final18.1.2016. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. <http://ec.europa.eu/growth/smes/cosme/>.

⁴¹ European Commission, *Access to EU Finance*, http://europa.eu/youreurope/business/funding-grants/access-to-finance/search/en/financial-intermediaries?shs_term_node_tid_depth=723.

⁴² ο.π. σχόλιο 41.

⁴³ Για την επεξήγηση των όρων βλ.: OECD (2014), *Entrepreneurship at a Glance 2014*, OECD Publishing, Paris και European Venture Capital Association: www.evca.eu.

✓ *HORIZON 2020*

Το πρόγραμμα ΟΡΙΖΟΝΤΑΣ 2020 (HORIZON 2020) υλοποιείται με βάση τα καθοριζόμενα στον Κανονισμό (ΕΕ) αριθ.1291/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και αποτελεί το χρηματοδοτικό πλαίσιο της ΕΕ για την Έρευνα και την Καινοτομία για την περίοδο 2014-2020, με προϋπολογισμό περίπου 80 δις €. Το πρόγραμμα υποστηρίζει τη στρατηγική "Ευρώπη 2020" που αναδεικνύει την έρευνα και την καινοτομία ως κεντρικούς μοχλούς για την έξυπνη, βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη, στοχεύοντας παράλληλα στην αποτελεσματική αντιμετώπιση σημαντικών κοινωνικών προκλήσεων. Οι τρεις κύριοι βασικοί άξονες του προγράμματος είναι οι ακόλουθοι:

- Επιστημονική Αριστεία (Excellent Science): Επιστημονική έρευνα παγκόσμιου επιπέδου με στόχο την προσέλκυση στην ΕΕ των καλύτερων επιστημόνων (**24.441 εκ. ευρώ**).
- Βιομηχανική Υπεροχή (Industrial Leadership): Στρατηγική επένδυση σε τεχνολογίες-κλειδιά, όπως νανοτεχνολογία-μικροηλεκτρονική, συμμετοχή ιδιωτικού τομέα, δημιουργία καινοτόμων επιχειρήσεων (**17.016 εκ. ευρώ**).
- Κοινωνικές Προκλήσεις (Societal Challenges): Αντιμετώπιση σημαντικών κοινωνικών προκλήσεων, όπως η γήρανση πληθυσμού, εξάντληση ενεργειακών πόρων, αντιμετώπιση κλιματικής αλλαγής (**29.679 εκ. ευρώ**).

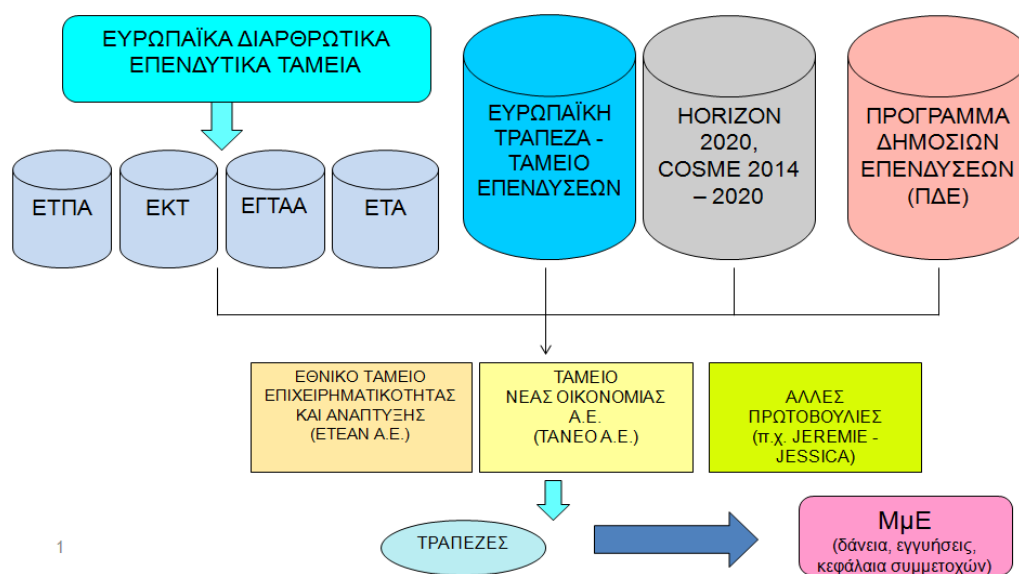
Το πρόγραμμα Horizon 2020, παράλληλα με τη σύνδεση των ΜμΕ με ερευνητικά προγράμματα, μέσω ενός Εργαλείου (SME Instrument) με ειδικό προϋπολογισμό ύψους 2,8 δις €, προωθεί την εύκολη πρόσβαση τους σε χρηματοδότηση. Μέσω του εργαλείου αυτού δίνεται η δυνατότητα σε καινοτόμες ΜΜΕ που εδρεύουν στην ΕΕ ή βρίσκονται σε χώρες συνεργαζόμενες με το Horizon 2020 να αναπτύξουν καινοτομική δραστηριότητα και να διεθνοποιηθούν αυξάνοντας την ανταγωνιστικότητά τους. Το SME Instrument στοχεύει στην ανάπτυξη καινοτόμων επενδυτικών σχεδίων ΜμΕ καλύπτοντας με χρηματοδοτικά εργαλεία δαπάνες που καλύπτουν το σχεδιασμό του έργου, τη διοχέτευση του τελικού προϊόντος στην αγορά καθώς και με τη συμβουλευτική υποστήριξή τους σε όλες τις φάσεις υλοποίησης του επενδυτικού έργου.

✓ *EaSI (Employment and Social Innovation)*

Το πρόγραμμα για την **Απασχόληση και την Κοινωνική Καινοτομία EaSI (Employment and Social Innovation)** στοχεύει στην προώθηση της ποιοτικής και βιώσιμης απασχόλησης, με την εγγύηση επαρκούς κοινωνικής ασφάλειας, την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της φτώχειας και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Το πρόγραμμα συνενώνει τρία προγράμματα της ΕΕ τα οποία αποτελούσαν αντικείμενο χωριστής διαχείρισης κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013: Progress, Eures και Μηχανισμός Μικροχρηματοδοτήσεων Progress. Από τον Ιανουάριο του 2014, τα προγράμματα αυτά αποτελούν τους τρεις άξονες του EaSI. Ο τρίτος άξονας

αφορά αποκλειστικά την πρόσβαση στις μικροχρηματοδοτήσεις και την κοινωνική επιχειρηματικότητα και αποτελεί το 21% του συνολικού προϋπολογισμού του EaSI. Στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2014-2020 σχεδιάζεται η λειτουργία ταμείου μικροπιστώσεων αποκλειστικά για ανέργους με ειδικότερος στόχο της μείωση της μακροχρόνιας ανεργίας. Μέχρι σήμερα στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος, έχουν υπογράψει από ελληνικής πλευράς, συμβάσεις για την παροχή μικροπιστώσεων έως 25.000 ευρώ, η Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας με αποδέκτες ΜμΕ του αγροτικού τομέα (start-up και early stage) καθώς και του κοινωνικού τομέα (συνεταιριστικές επιχειρήσεις), καθώς και η Eurobank και η Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα με αποδέκτες ΜμΕ όλων των τομέων σε αρχική φάση ανάπτυξης (early stage).⁴⁴

Διάγραμμα 4: Απεικόνιση της ροής των πόρων διαμέσου των εμπλεκόμενων φορέων για τα χρηματοδοτικά εργαλεία στην Ελλάδα την προγραμματική περίοδο 2007-2013.⁴⁵

6. Τα Χρηματοδοτικά Εργαλεία την προγραμματική περίοδο 2014-2020

Στις αρχές Δεκεμβρίου 2016 υπογράφηκαν οι Υπουργικές Αποφάσεις για τα Χρηματοδοτικά Εργαλεία της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, με βάση το αναθεωρημένο κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις κρατικές ενισχύσεις και τα χρηματοδοτικά μέσα. Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη τη σημαντική εμπειρία της προηγούμενης προγραμματικής περιόδου, κατά τη διάρκεια περιόδου 2014-2020 πρόκειται να λειτουργήσουν υπό την αιγίδα της ETEAN Α.Ε., η οποία έχει συνενωθεί πλέον με την TANEO Α.Ε., τα ακόλουθα ταμεία:

⁴⁴ ο.π. σχόλιο 41.

⁴⁵ Οι συνεργαζόμενες ανά δράση τράπεζες συμμετείχαν με τις ιδιότητες του συνεπενδυτή κεφαλαίων, του σημείου υποδοχής των αιτημάτων δανειοδότησης, καθώς και του δανειστή (lender).

- *Ταμείο Επιχειρηματικότητας II*: Το ταμείο αποτελεί συνέχεια του ΤΕΠΙΧ I και συστάθηκε με την υπ' αριθ. πρωτ. 7314/1819/29-11-2016 (ΦΕΚ Β'/3904 Υπουργική Απόφαση), προβλέπεται δε να χρηματοδοτηθεί με δημόσιους (ευρωπαϊκούς και εθνικούς) πόρους ύψους 400 εκ. ευρώ, λειτουργώντας ως αυτόνομη μονάδα εντός της ΕΤΕΑΝ Α.Ε. Σκοπός της σύστασης του Ταμείου είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσω της βελτίωσης της πρόσβασης αυτών σε χρηματοδότηση. Ειδικότερα, στόχοι του Ταμείου είναι η ενίσχυση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση για την ίδρυση νέων καινοτόμων, εξωστρεφών και δυναμικών επιχειρήσεων, για την ανάπτυξη υφιστάμενων επιχειρήσεων μέσω του τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού τους, την ενίσχυση της εξωστρέφειάς τους και την εισαγωγή καινοτομιών στην οργάνωση και λειτουργία τους, καθώς και για την ενδυνάμωση επιχειρήσεων ή άλλων οργανισμών που δραστηριοποιούνται στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας. Το Ταμείο δύναται να επενδύσει σε περισσότερα από ένα Χρηματοδοτικά Μέσα, στο πλαίσιο των οποίων θα παρέχονται στους τελικούς αποδέκτες δάνεια, εγγυήσεις και μικροπιστώσεις για την επίτευξη των στόχων του Ταμείου. Δύναται επίσης να συμμετέχει σε επενδυτικές πλατφόρμες κατά την έννοια του άρθρου 2 παράγραφος 4, του κανονισμού ΕΕ 2015/1017 για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων, στο πλαίσιο των προσπαθειών της χώρας για τη επίτευξη της βέλτιστης δυνατής μόχλευσης των διαθέσιμων πόρων.
- *Ταμείο Εξοικονομώ*: Το ταμείο συστάθηκε με την υπ' αριθ. πρωτ. 7313/1818/29-11-2016 (ΦΕΚ Β'/3905) Υπουργική Απόφαση. Αποτελεί συνέχεια του Ταμείου «Εξοικονομώ κατ' οίκον» και στοχεύει στη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και αναβάθμισης κατοικιών, στη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και στην έξυπνη διαχείριση της ενέργειας προς όφελος του περιβάλλοντος. Το Ταμείο δύναται να επενδύσει σε περισσότερα από ένα Χρηματοδοτικά Μέσα (ΧΜ), μέσω των οποίων θα παρέχονται στους τελικούς αποδέκτες δάνεια, εγγυήσεις, επιδοτήσεις επιτοκίου ή και άλλα συστήματα κινήτρων για την επίτευξη των στόχων του Ταμείου. Η ενίσχυση θα αφορά είτε σε επιχορήγηση των ωφελούμενων είτε σε επιχορήγηση σε συνδυασμό με άτοκο ή χαμηλότοκο δάνειο. Για το Ταμείο Εξοικονομώ II θα διατεθούν 68 εκατ. ευρώ από το ΕΠΑνΕΚ του ΕΣΠΑ 2014-2020 για την καταβολή δανείων από τις συνεργαζόμενες με το Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης (ΕΤΕΑΝ) τράπεζες προς τους ενδιαφερόμενους.
- *Ταμείο Επιχειρηματικών Συμμετοχών* με τη συνεργασία του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων: Το ταμείο συστάθηκε με την υπ' αριθ. πρωτ. 7428/1829/2-12-2016 ΦΕΚ Β'/3925) Υπουργική Απόφαση. Η επενδυτική πλατφόρμα του Ταμείου Συμμετοχών, τη διαχείριση του οποίου θα αναλάβει το Ευρωπαϊκό Επενδυτικό Ταμείο EIF, θα χρηματοδοτηθεί με κεφάλαια 200 εκατ. ευρώ από ευρωπαϊκούς και εθνικούς πόρους (ΕΣΠΑ/ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα, Καινοτομία»), 60 εκατ. ευρώ από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, ενώ θα μπορεί να αντλήσει επιπλέον κεφάλαια από διεθνή πιστωτικά ιδρύματα και ιδιώτες επενδυτές. Βασικό χαρακτηριστικό του Ταμείου Συμμετοχών είναι ότι πρόκειται να παρέχει χρηματοδότηση μέσω συμμετοχών στα κεφάλαια των επιχειρήσεων και όχι μέσω παροχής δανείων. Η χρηματοδότηση θα πραγματοποιείται μέσω ενδιάμεσων ταμείων συμμετοχών, τα οποία θα προκύπτουν από διαγωνιστική

διαδικασία. Το Ταμείο Συμμετοχών θα επενδύει σε τρεις βασικούς τομείς: α) στον τομέα της έρευνας και της καινοτομίας (technology transfer – innovation window), β) στον τομέα της γενικής επιχειρηματικότητας για επιχειρήσεις σε αρχικά στάδια (early stage) και γ) στον τομέα της γενικής επιχειρηματικότητας για επιχειρήσεις σε στάδιο ανάπτυξης (growth).⁴⁶ Στόχος είναι με τη χρήση δημόσιων πόρων ύψους 200 εκ. € να καταστεί δυνατή η άντληση συνολικών κεφαλαίων ύψους 1 δις ευρώ για τη κεφαλαιακή ενίσχυση καινοτόμων ελληνικών επιχειρήσεων με υψηλές προοπτικές ανάπτυξης.

7. Συμπεράσματα – Προτάσεις

Η αναζήτηση εναλλακτικών μορφών χρηματοδότησης των ΜμΕ αποτελεί ένα ζήτημα που απασχολεί ιδιαίτερα τις κυβερνήσεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) έχει καταλήξει σε συγκεκριμένες γενικές αρχές – προτάσεις προς τα κράτη-μέλη για την ανάληψη μέτρων πολιτικής με στόχο τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜμΕ σε πηγές χρηματοδότησης.⁴⁷ Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης έχει προωθηθεί η χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων μέσα από εξειδικευμένα προγράμματα για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, καθώς και πρωτοβουλίες σε υψηλό επίπεδο όπως το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (EFSI).

Σε ό,τι αφορά τη χώρα μας, η χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων μπορούμε να πούμε ότι πέρασε την εμβρυική φάση της κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013 με επέκταση του πεδίο εφαρμογής των δράσεων έως τις 31.12.2015. Πράγματι, την περίοδο αυτή σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν ποικίλες δράσεις με σκοπό τον επιμερισμό του ρίσκου ανάμεσα στο δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα. Η ανάληψη επενδυτικού κινδύνου/ρίσκου εκ μέρους του δημόσιου τομέα έγινε μέσω εξειδικευμένων ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, όπως αρχικά η εταιρεία TEMΠΙΜΕ Α.Ε. (Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων) και στη συνέχεια, η εταιρεία ΕΤΕΑΝ Α.Ε. (Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης), η εταιρεία ΤΑΝΕΟ Α.Ε. (Ταμείο Νέας Οικονομίας), ο ΟΑΕΠ (Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων), η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, ενώ από την πλευρά του ιδιωτικού τομέα μέρος του ρίσκου ανέλαβαν οι συνεργαζόμενες τράπεζες – συνεπενδυτές κι επίσης, οι ιδιώτες επενδυτές. Τα χρηματοδοτικά εργαλεία όπως σχεδιάστηκαν, είτε - κατά κύριο λόγο - με τη μορφή δανειακού τύπου (loans, guarantees), είτε κεφαλαιακής ενίσχυσης (equity), αποτέλεσαν (και συνεχίζουν να αποτελούν) εναλλακτικό τρόπο χρήσης των δημόσιων πόρων για την ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και της επιχειρηματικότητας, καθώς τις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους επικρατούσαν οι μη επιστρεπτές μορφές κρατικών ενισχύσεων, δηλαδή οι επιχορηγήσεις (grants).

Από τη μέχρι σήμερα εμπειρία, προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα-διαπιστώσεις-προβληματισμοί:

⁴⁶ Το Ταμείο απευθύνεται σε κάθε είδους επιχειρήσεις, με ιδιαίτερη όμως έμφαση στους στρατηγικούς τομείς προτεραιότητας της ελληνικής οικονομίας, δηλαδή τον τουρισμό, την ενέργεια, την αγροδιατροφή, το περιβάλλον, την εφοδιαστική αλυσίδα, τις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών, την υγεία και φαρμακευτική βιομηχανία, τη δημιουργική και πολιτιστική βιομηχανία, τα υλικά και τις κατασκευές. Για περισσότερες πληροφορίες, βλ. www.espa.gr.

⁴⁷ G20/OECD High-Level Principles on SME Financing, 2015.

- Το ύψος των συνολικών πόρων που διατέθηκαν μέσω των χρηματοδοτικών εργαλείων, είτε με δάνεια είτε με εγγυήσεις, αποτελούν ένα πολύ μικρό ποσοστό του συνολικού όγκου δανείων προς τις ελληνικές ΜμΕ. Σύμφωνα με στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας (Μάιος 2016), ο συνολικός όγκος δανείων των ελληνικών τραπεζών προς ΜμΕ ανήλθαν στο ποσό των 48 δις ευρώ περίπου. Μόνο το ΤΕΠΙΧ ενεργοποίησε συμβάσεις δανείων που ανήλθαν μόλις στο 1,5% του συνολικού δανειακού κεφαλαίου προς ΜμΕ, ενώ σύμφωνα με προβλέψεις της Τράπεζας της Ελλάδας⁴⁸ η πλήρης απορρόφηση του υπολοίπου των χρηματοδοτικών πόρων από τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα της Ε.Ε. θα μπορούσε να οδηγήσει σε αύξηση της δανειακής χρηματοδότησης προς ΜμΕ σε ποσοστό έως 4% μέχρι τα τέλη του 2015.
- Στο σχεδιασμό κυρίως και την υλοποίηση (κατά δεύτερο λόγο) των επιμέρους δράσεων και ταμείων εμπλέκονται πολλοί φορείς του ελληνικού δημοσίου, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται εντάσεις μεταξύ των υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης που έχουν τη σχετική αρμοδιότητα και αυτών που είναι επιφορτισμένες με τη διαχείριση των συγχρηματοδοτούμενων πόρων (Διαχειριστικές Αρχές). Στις τελευταίες, δόθηκαν στο πλαίσιο υλοποίησης του ΕΣΠΑ 2014-2020 διευρυμένες αρμοδιότητες που ξεπερνούν τον έλεγχο επί της διαχείρισης των συγχρηματοδοτούμενων πόρων στο πλαίσιο του κανονιστικού πλαισίου των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ε.Ε. και καλύπτουν πλέον και το σχεδιασμό πολιτικών. Κάτι που εκ των πραγμάτων δημιουργεί προστριβές με τις αρμόδιες για τη διαμόρφωση των πολιτικών στήριξης των ΜμΕ υπηρεσίες της κεντρικής διοίκησης και αντιβαίνει βασικές αρχές της επιστήμης του management (δημόσιου και ιδιωτικού) ως προς τη διαφάνεια, τη λογοδοσία και την αξιοπιστία των δημόσιων πολιτικών και των πόρων που διατίθενται για το σχεδιασμό και την υλοποίησή τους. Απαιτείται συνεπώς, ο διαχωρισμός της αρμοδιότητας διαχείρισης των πόρων από τις αρμοδιότητες σχεδιασμού και υλοποίησης των πολιτικών για τη στήριξη των ΜμΕ (μεταξύ των οποίων και τα χρηματοδοτικά εργαλεία), ώστε να αποφευχθεί το υφιστάμενο φαινόμενο όπου υπηρεσίες που δεν ανήκουν στο στενό δημόσιο τομέα (δηλαδή οι Διαχειριστικές Αρχές) και είναι επιφορτισμένες κατά κύριο λόγο με αρμοδιότητες διαχείρισης των συγχρηματοδοτούμενων, να έχουν αναλάβει παράλληλα το ρόλο του ελεγκτή αλλά και του διαμορφωτή δημόσιων πολιτικών.
- Όπως προαναφέρθηκε, οι πόροι που διατίθενται για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜμΕ σε πηγές χρηματοδότησης προέρχονται κυρίως από το ΕΣΠΑ, όμως κινούνται σε χαμηλά πλαίσια και δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες κάλυψης του χρηματοδοτικού κενού των ελληνικών επιχειρήσεων, καθώς κατευθύνονται κατά κύριο λόγο σε οριζόντιες δράσεις, χωρίς να λαμβάνουν κάθε υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες και το στάδιο ανάπτυξης της κάθε επιχείρησης.⁴⁹ Για παράδειγμα, παρόλο που οι ελληνικές ΜμΕ είναι εξαρτημένες σε μεγάλο ποσοστό από τη δανειοδότηση μέσω του τραπεζικού συστήματος σύμφωνα με την έρευνα SAFE, δεν είναι απόλυτα βέβαιο ότι η δανειοδότηση αποτελεί τη βέλτιστη μορφή ενίσχυσης της ρευστότητας για όλες τις επιχειρήσεις, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη παράγοντες όπως το στάδιο και οι διαφορετικές ανά περίπτωση προοπτικές

⁴⁸ Τράπεζα της Ελλάδας, «Νομισματική Πολιτική: Ενδιάμεση Έκθεση», Δεκέμβριος 2014.

⁴⁹ OECD (2015), *New Approaches to SME and Entrepreneurship Financing. Broadening the range of instruments*, OECD Publishing, Paris.

ανάπτυξης της κάθε επιχείρησης. Έτσι, διαφορετικό εργαλείο χρειάζεται μία νέα καινοτόμος επιχείρηση, για την οποία θα ταίριαζε ίσως καλύτερα μία κεφαλαιακού τύπου ενίσχυση από Technology Transfer Institutions ή Business Angels, από μία επιχείρηση που είναι υπό σύσταση και ανήκει σε τομείς χαμηλής έντασης γνώσης, για την οποία θα ήταν προτιμότερη η δανειακή ενίσχυση με μικροπιστώσεις ή crowdfunding από ότι μία μη επιστρεπτέα μορφή επιχορήγησης. Κατά αντιστοιχία, μία επιχείρηση που βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης θα μπορούσε να λάβει είτε κεφαλαιακού τύπου ενίσχυση, είτε εγγύηση σε δάνειο επενδυτικού σκοπού σε συνδυασμό με επιχορήγηση. Οι παραπάνω περιπτώσεις απεικονίζονται στο παρακάτω διάγραμμα και μπορούν να αποτελέσουν εφαλτήριο για το σχεδιασμό και τη διαμόρφωση πολιτικών που να έχουν τη δυνατότητα κάλυψης των πραγματικών αναγκών των επιχειρήσεων. Κάτι που αδυνατούν να καλύψουν οι επικρατούσες οριζόντιες δράσεις κρατικών ενισχύσεων και χρηματοδοτικών εργαλείων.

Διάγραμμα 5: Χρηματοδοτικά εργαλεία ανά στάδιο ανάπτυξης κάθε επιχείρησης

Πηγή: European Investment Fund, Tool kit for SMEs⁵⁰

- Οι συνεργαζόμενες με τους ενδιαμέσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς (ETEAN A.E., EIB κλπ) τράπεζες, παρουσιάζονται σε αρκετές περιπτώσεις απρόθυμες να προωθήσουν τα χρηματοδοτικά εργαλεία, καθώς είναι ανταγωνιστικά των δανειακών προϊόντων που οι ίδιες σχεδιάζουν προς τους πελάτες τους. Αυτό έχει ως συνέπεια, να εγείρουν συχνά εμπόδια στην υλοποίηση των δράσεων που σχεδιάζονται από τους ενδιαμέσους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, προσπαθώντας κάθε φορά να μειώσουν το επενδυτικό ρίσκο που αναλαμβάνουν σε μία δανειακή σύμβαση (π.χ. μεγαλύτερες εμπράγματα εξασφαλίσεις για το μέρος του δανείου για το οποίο αναλαμβάνουν οι ίδιες ρίσκο, ευνοϊκότερη σχέση συνεπένδυσης κεφαλαίων, μεγαλύτερες προμήθειες κλπ).
- Η τάση κατεύθυνσης των δανειακών κεφαλαίων κατά κύριο λόγο προς δάνεια κάλυψης κεφαλαίων κίνησης, μπορεί μεν να αντιμετωπίσει ως ένα βαθμό τις βραχυχρόνιες ανάγκες των ελληνικών ΜμΕ κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης και της παρατεταμένης ύφεσης της ελληνικής οικονομίας, δεν κατέφερε όμως να καλύψει τις επενδυτικές ανάγκες τους. Είναι ζήτημα ουσιώδους σημασίας να γίνει ευρύτερα αντιληπτό ότι μακροπρόθεσμα οι επενδύσεις είναι αυτές που δημιουργούν συνθήκες οικονομικής ανάκαμψης μέσω αύξησης του ΑΕΠ και μείωσης του ποσοστού ανεργίας. Επιπρόσθετα, δεν υπάρχει ξεκάθαρη εικόνα σχετικά με το εάν μέρος των πόρων χρησιμοποιήθηκε τελικά από τις τράπεζες για την αναχρηματοδότηση παλαιότερων δανείων επιχειρήσεων πελατών τους, σε αντίθεση με τα προβλεπόμενα στο κανονιστικό πλαίσιο των κρατικών ενισχύσεων της Ε.Ε.
- Επιπλέον, η χρήση του μεγαλύτερου μέρους των πόρων κυρίως προς τη χορήγηση δανείων είχε ως αποτέλεσμα να χρησιμοποιηθούν χαμηλά ποσά για εγγυήσεις σε δάνεια ελληνικών επιχειρήσεων για την υλοποίηση επενδυτικών

⁵⁰ European Investment Fund (2014), *European Small Business Finance Outlook, December 2014*, p.8.

σχεδίων τα οποία μακροπρόθεσμα μπορούν να έχουν επιφέρουν θετικά αποτελέσματα, τόσο σε επίπεδο επιχείρησης, όσο και σε επίπεδο εθνικής οικονομίας. Στο σημείο αυτό, επισημαίνεται ως αρνητικό το γεγονός ότι οι εγγυήσεις όλων των κρατικών φορέων, στους οποίους συγκαταλέγονται η ΕΤΕΑΝ Α.Ε. και ο ΟΑΕΠ, συμπεριλαμβάνονται στο ανώτατο όριο εγγυήσεων που επιβάλλεται από τα διαδοχικά μνημόνια και το οποίο καταγράφεται και παρακολουθείται επισταμένα στο πλαίσιο του Προϋπολογισμού.

- Για την περαιτέρω προώθηση της χρήσης των χρηματοδοτικών εργαλείων, κρίνεται σκόπιμη η ανάπτυξη των Περιφερειακών Ταμείων και η διασύνδεσή τους με τους εξειδικευμένους δημόσιους φορείς για την υλοποίηση των χρηματοδοτικών εργαλείων (ΕΤΕΑΝ Α.Ε., ΟΑΕΠ, ΕΙΒ, ΕΙΦ). Προς την κατεύθυνση αυτή, ουσιαστικό ρόλο αναμένεται να διαδραματίσει η συμφωνία μεταξύ ΕΤΕΑΝ Α.Ε. και Περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας, καθώς οι τοπικές αρχές έχουν τη δυνατότητα να προωθήσουν στοχευμένες δράσεις που ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες ανάγκες της κάθε περιφέρειας.⁵¹
- Η ευρύτερη χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων απαιτεί συνολική αλλαγή της πολιτικοοικονομικής στόχευσης, από τη μονοδιάστατη διαχρονικά στήριξη των έργων υποδομής προς την κατεύθυνση ενίσχυσης της παραγωγικής βάσης και της καινοτόμου και εξωστρεφούς επιχειρηματικότητας. Η τελευταία όμως, δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως λύση ανάγκης, αλλά ως μοχλός στήριξης της βιώσιμης ανάπτυξης με κοινωνικό πρόσημο και όχι αποκλειστικά και μόνο με όρους αποτελεσματικότητας. Σε ένα μείγμα μέτρων πολιτικής με στόχο την οικονομική ανάπτυξη σε μακροχρόνιο ορίζοντα, τα χρηματοδοτικά εργαλεία μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό μέσο στήριξης της μικρομεσαίας επιχειρηματικότητας.

Εν κατακλείδι, η χρήση των χρηματοδοτικών εργαλείων με τη συνακόλουθη κινητοποίηση δημόσιων και ιδιωτικών πόρων σε συνδυασμό με τις παραδοσιακές μορφές μη επιστρεπτέων κρατικών ενισχύσεων (επιχορηγήσεις), αποτελεί μία από τις προϋποθέσεις⁵² για τη δημιουργία συνθηκών οικονομικής ανάπτυξης μέσω ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας, τόσο σε επίπεδο Ε.Ε., όσο και στην περίπτωση της Ελλάδας. Προς την κατεύθυνση αυτή, είναι σημαντικό να διαμορφωθεί το κατάλληλο πλαίσιο ώστε ο σχεδιασμός και η υλοποίηση των αναγκαίων πολιτικών για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ελληνικών επιχειρήσεων, κυρίως των ΜμΕ, σε πηγές χρηματοδότησης, αφενός να ξεπερνά τα στεγανά και τις αντιπαλότητες μεταξύ των εμπλεκόμενων βάσει αρμοδιοτήτων δημόσιων υπηρεσιών κι αφετέρου, να ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες των επιχειρήσεων ανάλογα με το στάδιο και τις προοπτικές ανάπτυξής τους.

Τα παραπάνω, προκειμένου να συνδράμουν ουσιαστικά στη διαμόρφωση συνθηκών βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης, είναι απαραίτητο να υλοποιηθούν σε ένα στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής που δεν θα αντιλαμβάνεται το κράτος απλά ως φορέα κάλυψης των ανεπαρκειών της αγοράς, αλλά θα αναδεικνύει το ρόλο του ως συνεπενδυτή στην

⁵¹ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. www.etean.gr, "Προχώρα η σύσταση του Ταμείου Ανάπτυξης Δυτικής Μακεδονίας σε συνεργασία με το ΕΤΕΑΝ".

⁵² Άλλες σημαντικές προϋποθέσεις αποτελούν ενδεικτικά, η ρύθμιση του ζητήματος των μη εξυπηρετούμενων επιχειρηματικών δανείων που έχουν διογκωθεί κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, η δημιουργία επιχειρηματικού περιβάλλοντος φιλικού προς την επιχειρηματικότητα, η σταθεροποίηση του φορολογικού συστήματος, ο σχεδιασμός πολιτικών τόνωσης της πλήρους απασχόλησης με πλήρη εργασιακά δικαιώματα ώστε να ενισχύονται και όχι να αποδυναμώνονται τα ασφαλιστικά ταμεία κ.ο.κ.

ανάληψη σημαντικού μέρους του ρίσκου και της αβεβαιότητας που συνδέονται με την υλοποίηση μακρόπνοων και καινοτόμων επενδυτικών σχεδίων από την πλευρά των ελληνικών μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Προς την κατεύθυνση αυτή, προσανατολίζονται σύγχρονες τάσεις της διοικητικής επιστήμης και των οικονομικών της καινοτομίας και της επιχειρηματικότητας,⁵³ που απαντούν από τη δική τους οπτική γωνία στα επίκαιρα ερωτήματα της μακρόχρονης οικονομικής κρίσης.

Αντί επιλόγου

Το παρόν άρθρο αποτελεί όμως μία προσπάθεια καταγραφής των χρηματοδοτικών εργαλείων που σχεδιάστηκαν και υλοποιήθηκαν στη χώρα μας τα τελευταία χρόνια, τα οποία συνέπεσαν με την παρατεταμένη παγκόσμια οικονομική κρίση και την αντίδραση των μεγάλων οικονομικών περιοχών του πλανήτη (ΗΠΑ, Ε.Ε., BRICs κλπ) σε αυτή. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνονται από τον γράφοντα ορισμένα ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν σε κεντρικό επίπεδο σχεδιασμού των χρηματοδοτικών εργαλείων ως μέρος των δημόσιων πολιτικών που αναδεικνύουν τον παρεμβατικό ρόλο του κράτους στην ανάδειξη της επιχειρηματικότητας ως μοχλού για την επίτευξη βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης σε μακροχρόνια βάση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης Α.Ε. (ETEAN Α.Ε.), *Οικονομικές Καταστάσεις Οικονομικής Χρήσης που έληξε στις 31-12-2014*, www.etean.gr
2. Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης Α.Ε. (ETEAN Α.Ε.), *Οικονομικές Καταστάσεις Οικονομικής Χρήσης που έληξε στις 31-12-2015*, www.etean.gr
3. Εθνικό Ταμείο Επιχειρηματικότητας και Ανάπτυξης Α.Ε. (ETEAN Α.Ε.), *Θυγατρική του ETEAN είναι πλέον το TANEO*, <http://www.etean.gr/PublicPages/NewsArticle.aspx?ID=173>.
4. European Commission, *Financial Instruments for ESIF Programmes 2014-2020. A short reference guide for Managing Authorities*, Ref. Ares (2014) 2195942/02-07-2014.
5. European Commission, *Access to EU Finance*, http://europa.eu/youreurope/business/funding-grants/access-to-finance/search/en/financial-intermediaries?shs_term_node_tid_depth=723.

⁵³ Mariana M., «Το Επιχειρηματικό Κράτος. Ανατρέποντας Μύθους», εκδόσεις Κριτική, 2015.

* Ο κ. Τιμόθεος Ρέκκας είναι Οικονομολόγος, απόφοιτος του Τμήματος Οικονομικών Επιστημών του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης (Master of Science) στην «Εφαρμοσμένη Οικονομική και Οικονομική Πολιτική» από την ίδια σχολή και απόφοιτος του Τμήματος Γενικής Διοίκησης της Εθνικής Σχολής Δημόσιας Διοίκησης. Το 2005 διορίστηκε στη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας του νυν Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης. Από το Φεβρουάριο του 2012 υπηρετεί ως προϊστάμενος του Τμήματος Ανάπτυξης Επιχειρηματικότητας, Βελτίωσης της Ανταγωνιστικότητας και Πρόσβασης των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων στους Χρηματοπιστωτικούς Θεσμούς της Διεύθυνσης Στήριξης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων της Γενικής Γραμματείας Βιομηχανίας. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του έχει διατελέσει εθνικός εμπειρογνώμονας σε επιτροπές και ομάδες εργασίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΟΟΣΑ επί θεμάτων που αφορούν τη χρηματοδότηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας. Έχει επίσης διατελέσει μέλος της Επενδυτικής Επιτροπής του Ταμείου Επιχειρηματικότητας, ενώ παράλληλα έχει συμμετάσχει σε επιτροπές σχεδιασμού, αξιολόγησης και παρακολούθησης δράσεων κρατικών ενισχύσεων με τελικούς αποδέκτες τις ελληνικές επιχειρήσεις. E-mail επικοινωνίας: rekkas_t@ggb.gr, timrekka@yahoo.com.

6. European Commission, *European Fund for Strategic Investments (EFSI)*, <http://www.eib.org/efsi/>
7. European Investment Fund (2014), *European Small Business Finance Outlook, December 2014*.
8. Ευρωπαϊκή Ένωση, *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ), το Ταμείο Συνοχής, του Ευρωπαϊκού Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑΑ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)*, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32013R1303>
9. Ευρωπαϊκή Ένωση, *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ.1287/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Δεκεμβρίου 2013 για τη θέσπιση του Προγράμματος για την Ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (Competitiveness SMEs, COSME)*, L 347, <http://ec.europa.eu/growth/smes/cosme/>
10. Ευρωπαϊκή Ένωση, *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ.1291/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση του προγράμματος-πλασιού «Ορίζων 2020) για την έρευνα και την καινοτομία (2014-2020)*, L 347, http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/legal_basis/fp/h2020-eu-establact_el.pdf
11. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Σύσταση της Επιτροπής της 6^{ης} Μαΐου 2003 σχετικά με τον ορισμό των πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων*, 2003/361/EK – L 124/20.5.2003, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32003H0361>
12. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Survey on Access to Finance in Europe (SAFE)*, <http://ec.europa.eu/growth/access-to-finance/data-surveys/>.
13. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή των άρθρων 87 και 88 της Συνθήκης ΕΚ στις κρατικές ενισχύσεις με τη μορφή εγγυήσεων*, 2008/C 155/02, C155/20.6.2008, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2008:155:FULL&from=EN>
14. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 651/2014 της Επιτροπής για την κήρυξη ορισμένων κατηγοριών ενισχύσεων ως συμβατών με την εσωτερική αγορά κατ' εφαρμογή των άρθρων 107 και 108 της Συνθήκης*, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32014R0651>
15. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Κοινοτικές κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις που χορηγούνται για την προώθηση των επενδύσεων επιχειρηματικών κεφαλαίων σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις*, 2006/C 194/02 194/18.8.2006, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52006XC0818\(01\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52006XC0818(01)).
16. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις για την προώθηση των επενδύσεων χρηματοδότησης επιχειρηματικού κινδύνου*, 2014/C 19/04/22.1.2014, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52014XC0122\(04\)](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52014XC0122(04)).
17. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *C(2016) 63/final18.1.2016*, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/3/2016/EN/3-2016-63-EN-F1-1-ANNEX-1.PDF>.
18. European Venture Capital Association: www.evca.eu
19. Mazzucato M. (2015), *Το Επιχειρηματικό Κράτος. Ανατρέποντας Μύθους*, εκδόσεις Κριτική, ISBN 978-960-218-930-6.
20. Παγκρήτεια Συνεταιριστική Τράπεζα, <http://www.pancretabank.gr/>

21. OECD (2016), *Financing SMEs and Entrepreneurs 2016: An OECD Scoreboard*, <http://www.oecd.org/cfe/smes/financing-smes-and-entrepreneurs-23065265.htm>, ISBN 978-92-64-24946-2.
22. OECD (2015), *New Approaches to SME and Entrepreneurship Financing. Broadening the range of instruments*, OECD Publishing, Paris, ISBN 978-926-424-785-7.
23. OECD (2014), *Entrepreneurship at a Glance 2014*, OECD Publishing, Paris, ISBN 978-926-421-196-4.
24. Οργανισμός Ασφάλισης Εξαγωγικών Πιστώσεων (ΟΑΕΠ), <http://oaep.gr/index.php/el/>
25. Ταμείο Νέας Οικονομίας Α.Ε. (TANEO Α.Ε.), www.taneo.gr.
26. Τράπεζα της Ελλάδας, *Νομισματική Πολιτική: Ενδιάμεση Έκθεση*, Δεκέμβριος 2014.

FINANCIAL INSTRUMENTS TO FACILITATE ACCESS TO FINANCE OF SMEs. THE GREEK EXPERIENCE. FINDINGS, CONCLUSIONS, SUGGESTIONS

Timotheos I. Rekkas

Economist, MSc on Economic Policy and Applied Economics, graduate of National School for Public Administration, General Secretary for Industry, Hellenic Ministry for Economy and Development

Abstract

Access to finance is the most important problem faced by Greek SMEs during the financial crisis. In international organizations such as the Organization for Economic Cooperation and Development and the European Union the use of financial instruments complementary to traditional grants has been promoted in order to facilitate the access to finance for small and medium sized enterprises. With the adoption of financial instruments the State undertakes an important part of the risk related to an investment in order to support projects which private investors avoid to support under strict private economic criteria. In Greece financial instruments have been developed through expertise institutions which belong to the public sector in cooperation with interested financial institutions to co-invest for the creation of funds for small and medium sized enterprises. Further promotion of the use of financial instruments for the benefit of Greek small and medium sized enterprises should take into account the specific needs of each enterprise according to its stage of development. On the other hand it requires a total change of political and economic scheduling towards the enhancement of the productive base relying to innovative and extrovert entrepreneurship as a key lever to support sustainable development in the long term.

Keywords: Small and medium sized enterprises (SMEs), state-aid, financial instruments, loans, guarantees, equity.